

“When Men and Mountains Meet”

Talas Amerikan Okulu’nun Kısa Tarihçesi

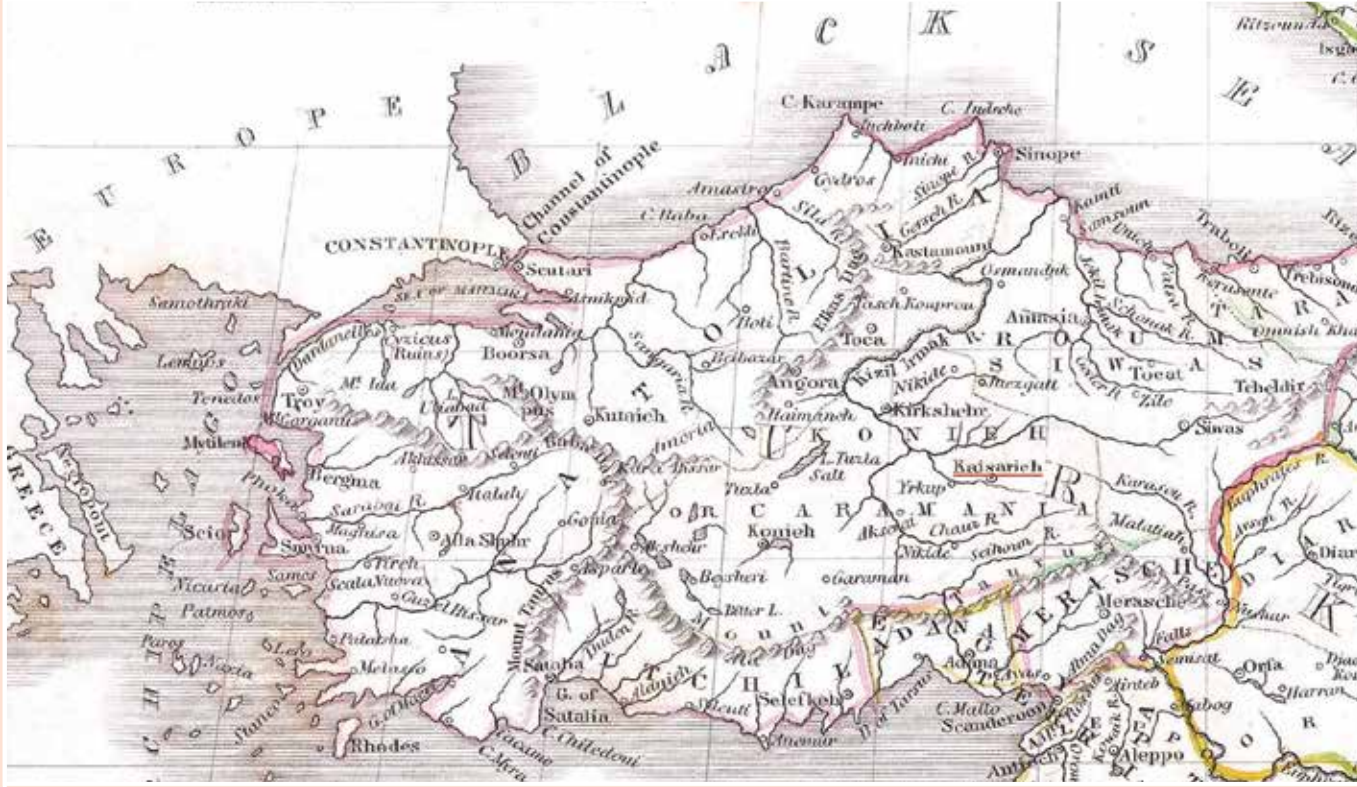

“When Men and Mountains Meet”

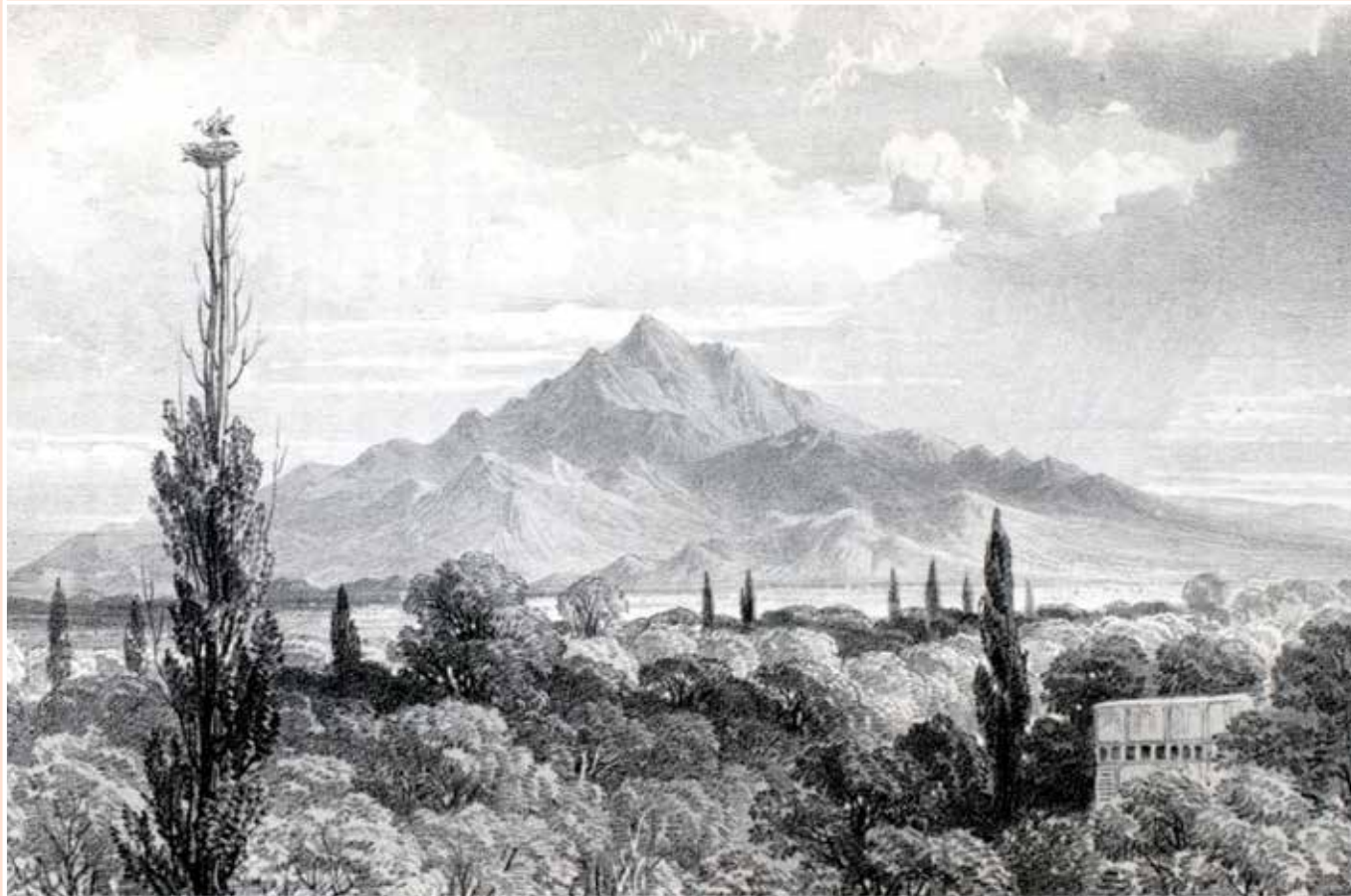
Talas Amerikan Okulu’nun Kısa Tarihçesi

Brian Johnson

Çeviri: Handan Akbulut Cingi
AKL’63

Anadolu, on dokuzuncu yüzyılın başında Amerikan Bord için olduğu kadar Amerikan halkı için de bilinmeyen bir yerdi. (Harita 1830 civarı)

1800'lerin başında, Elnathan Gridley'nin zirvesine ulaşmayı denediği sıralarda Erciyes Dağı.

Araştırma Dönemi

Talas'ta ilk kurulan Amerikan erkek okulunun (Talas Amerikan Okulu, TAO) başlangıç öyküsü, Amerikan Bord'un (ABCFM) Türkiye'deki tarihiyle iç içe geçmiş durumdadır. Boston merkezli Protestan bir kurum olan Amerikan Bord 1810'da kurulmuş, 1812'de beratinı almıştı. Üyelerini yurt dışına dini amaçlarla, daha geniş kapsamlı olarak da, özellikle eğitim ve sağlık alanlarında genel hayır işleri için göndermekteydi. 1820 yılında Bord'un ilk misyonerleri Osmanlı İmparatorluğu'nun kalbi Türkiye'ye gelerek Anadolu'ya açılan kapı olan İzmir'e yerleştiler. Bölge hakkında pek az bilgi sahibi olmaları nedeniyle kendilerine araştırıp bilgi edinmeleri ve öğrenmeleri direktifi verilmişti. Bölgedeki halka "nasıl ve ne yollarla iyilik yapılabileceğini" keşfedeceklerdi.

Takip eden yıllarda Amerikan Bord üyeleri, bu amaçla Anadolu'yu keşfe çıktılar; faaliyetlerini belgelemeye, ülke ve yaşayan halk hakkında keşfettiklerini rapor etmeye başladılar.¹ 1827 yılının yazında, bir önceki yıl Amerikan Bord tarafından İzmir'e gönderilmiş olan Elnathan Gridley (1796-1827), bölgede yaşayan Hristiyanlar'ın durumunu araştırıp incelemek üzere Kayseri'ye (Cesarea ya da Kaisarieh) gitti.

Hiç şüphe yok ki Gridley, bölgeye gelen ilk Amerikalı ve de ilk ABCFM üyesiydi. Dağcılığa tutkun olan Gridley, Eylül ayında Erciyes Dağı'na tırmanmak üzere yola koyuldu; ancak zirveye yaklaşık 120 metre kalmışken çok dik kayalar daha fazla tırmanmasına engel oldu. Dönmek için inerken şiddetli bir tipiye yakalandı. Çok üşümüş ve yorgun düşmüş olması nedeniyle dönüşünde hastalandı; iki hafta sonra da öldü. Cenazesi yakındaki Endürlük köyünde defnedildi. Mezar taşına şu kitabe yazıldı: "Burada Elnathan Gridley yatmaktadır . . . Yeni dünyanın Batı'dan büyük bir hızla yükselip Doğu'da batan parlak yıldızı"

Gridley'in Kayseri'ye yapmış olduğu bu trajik ve kısa gezi, bir efsanenin oluşmasına yol açarak² Bord'un başka üyelerine de, Anadolu'nun içlerine doğru bir yolculuğa çıkmaları için ilham verdi. Her ne kadar Gridley'nin izinden aynı kente gitmek için çeyrek yüzyılı aşkın bir süre hiç kimse yola çıkmamış olsa da, misyonerlerin bölgesel coğrafya ve kültürler hakkında yaptıkları araştırma ve edindikleri bilgiyi kaydetme alışkanlığı, Türkiye'de bu dönemde göze aldıkları risklerin ayırıcı özelliği olmayı sürdürdü. Çalışmalarını yürütebilmek için pratik bilgiye sahip olmaları hayati önem taşıyordu. Takip eden 20 yıl içinde yaptıkları araştırmalar, Kayseri ve komşu kasabası Talas dahil Anadolu'da ABCFM okullarının ve diğer kurumlarının kurulması için yolu açmış oldu.

¹ ABCFM'in kendi çalışanlarının yanı sıra genel olarak Amerikan halkı da bu araştırmalarından yararlanmıştı. Basılan ve Amerika Birleşik Devletleri'nde dağıtılan bu gözlemler, Türkiye ve halkı hakkındaki en erken, ayrıntılı, gizli kalmış gerçekleri ortaya koymaktaydı.

² Gridley'nin ölümünü takip eden yıllarda yöre halkı arasında ağızdan ağıza dolaşan hikayeye göre, "günün birinde Frengistan'dan [Frenkler'in ya da Batılılar'ın ülkesi], bir gezgin, yalnızca Erciyes'in zirvesinde yetişen ve başında bekleyen bir yılan tarafından korunan nadir bir bitkiyi aramak üzere gelmişti. Gezginin yerel halkı kendisine eşlik etmeleri ve yol göstermeleri için ikna çabaları boşuna çıktı; hiç kimse bu işe girişme cesaretini göstermiyordu; sonunda dağa tek başına tırmandı. Başaramadı . . . ejderhayı şaşırtayım derken kendisi telef oldu. Daha sonra, bir kitaba dönüşmüş olarak bulundu; kitap Cesarea'ya (Kayseri) götürüldü ve daha sonra da dönüp dolaşıp Frengistan'a ulaştı." Anlaşılan, gizemli bitkinin ona dokunan herşeyi altına dönüştürme gibi sihirli bir gücü bulunmaktaydı.

Wilson Farnsworth.
1853 yılında Kayseri
Merkezi'ni kurduktan
sonra yaklaşık elli yıl
boyunca da Kayseri'deki
Amerikan Bord'da
çalıştı.

Kayseri Merkezi (Cesarea Station)

Amerikan Bord misyonerleri Türkiye'ye, bölgede yaşayan Hristiyan halka, bilhassa Ermeni ve Rumlar'a Protestan inançlarını tanıtırak öğretmek fikriyle gelmişlerdi. Buralarda yaşayan din kardeşlerini yoldan çıkmış sayıyorlar, Doğu Kiliseleri'nde bir reform yapılması fikrini aşılama çalışıyorlardı. Tam tersine çabaları yeni bir Protestan cemaatinin oluşumuna destek oldu. Osmanlı hükümeti 1847 yılında, Protestan tebasını *millet* yani Müslüman olmayan dini cemaat olarak tanıdı, 1850 yılında da bunların haklarını ve imtiyazlarını tanımladı.

Protestanlığın Osmanlılar tarafından resmen tanınması Amerikan Bord'u, yeni cemaatin manevi ve entellektüel ilerlemesini sağlamak üzere harekete geçirdi. 1850'lerde ABCFM'in üyeleri, Anadolu'nun Protestan nüfusu olan her yerine "istasyonlar" ya da "merkezler" kurmak üzere gönderildiler. Buralarda kiliselerin, okulların ve diğer tesislerin kurulmasına önderlik ettiler. Bord, 1854 yılında, yönetim merkezini İzmir'den imparatorluğun başşehrine nakletti. İstanbul, gelişmekte olan bu iş için idare merkezi olarak daha uygundu. Aynı yıl, Elnathan Gridley'nin gelişinin üstünden yaklaşık otuz yıl geçtikten sonra, Bord'un üyelerinden Wilson A. Farnsworth (1822-1912), bu defa kısa süre kalmak için değil, yerleşmek üzere Kayseri'ye geldi.

İki yıl öncesinde, 1852 yılının Aralık ayında papaz olarak atanmasından kısa süre sonra Farnsworth ve eşi Caroline, Boston limanından Sultana adlı, temel işi İzmir'den Boston'a "Sultana" cinsi çekirdeksiz kuru üzüm taşımak olduğu için böyle adlandırılmış olan, iki direkli bir gemiye binerek Türkiye'ye doğru yola çıktılar.³ Amerikan Bord'un Merzifon merkezinde bir yıl süren dil öğreniminin ardından, o zamanlar engebeli ve tehlikeli olan bölgeyi katederek Kayseri'ye gitmek üzere yola çıktılar. Erciyes'in uzaktan daha da büyük görünen sipsivri zirvesi ile kenti ilk gördüğü anda Farnsworth'un

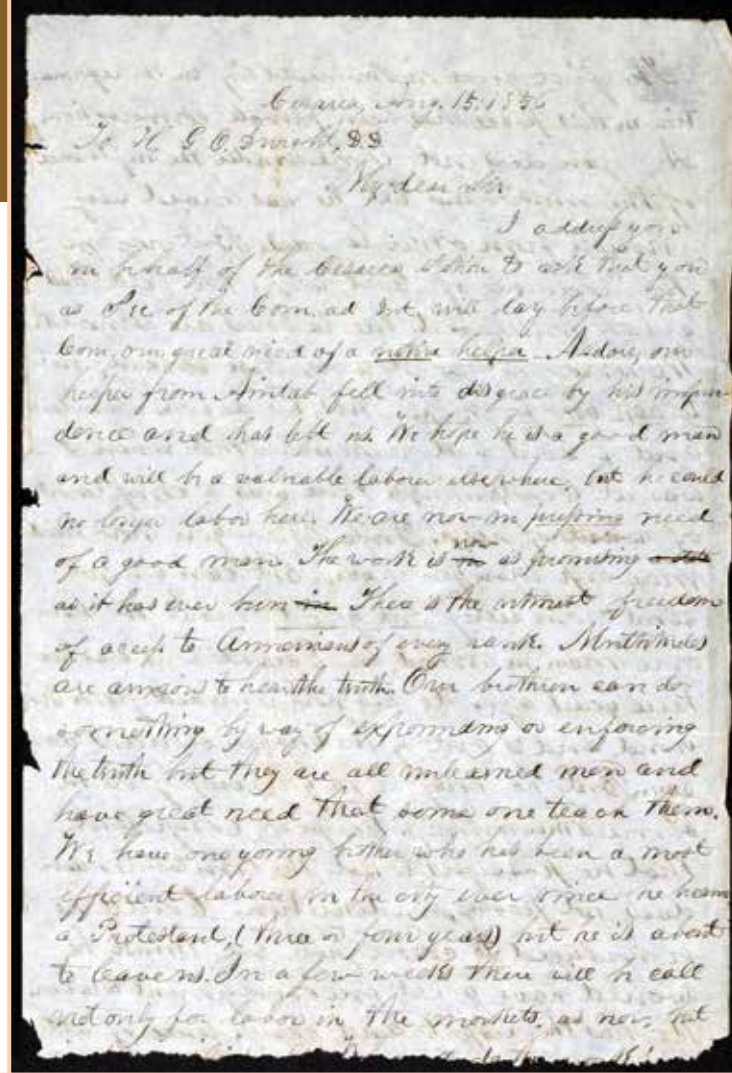

³ Farnsworth'ların torunu olan ve meslek yaşamını Türkiye'deki Amerikan Bord'da çalışarak geçiren Luther Fowle, bu gemi yolculuğunu anmak üzere 22 Aralık 1952 tarihinde, Boston'ın ünlü India Rıhtımı'nda özel bir yüzüncü yıl kutlama töreni düzenlemiştir.

Kayseri Merkezi'nden Wilson Farnsworth'un Amerikan Bord'un İstanbul'daki müdürüne yazdığı 1856 yılına ait mektup.

gerilere gidip o dağla karşı karşıya kalarak hayatını kaybeden selefini olduğu kadar kendisinin başa çıkması gereken sorunları da düşünmeye koyulduğunu hayal etmek hiç de zor olmayacaktır.

Farnsworth, 1855 yılında sayıları yüz kişinin biraz altında olan Kayserili Protestan cemaati örgütlemek üzere ciddi bir şekilde işe koyuldu. Bir kilise açtı, merkezden uzak bölgeleri ziyaret etmeye başladı ve ilerleyen yıllarda da Kayseri ve çevresinde okullar açtı. Bunlar küçük çocuklara özellikle okuma-yazma gibi en basit becerileri öğreten gelişmemiş, "temel" ya da ilkokul düzeyinde, kısa ömürlü okullardı. Farnsworth oluşmalarına öncülük etmekle birlikte bu okulların yönetiminde doğrudan görev almadı. Bu sorumluluğu o çevredeki cemaate bıraktı.

Talas'a Taşınılıyor

ABCFM tarafından Anadolu'da açılan okullardan birkaçı on dokuzuncu yüzyılın ortalarında gelişti. Başlangıçta temel okur-yazarlık öğretmek üzere kurulan bu okullardan bazıları daha sonraları herkese açık, daha geniş hedefleri olan liselere ve kolejlere dönüştüler. Sadece Protestanlar'a hizmet vermek yerine, herkese açık genel kültür, farklı inançlardan ve aile yapılarından gelen öğrencilere de fen bilimleri ve hümaniter bilimler eğitimi vermeye başladılar. Yine de bu okullara, geri plandaki dini özelliklerinden ötürü çoğunlukla farklı mezheplerden Hristiyanlar gitmekteydi.

Farnsworthlar'ın Kayseri'ye yerleşmelerini takip eden on yıl içinde işlerin epeyce ilerlemesiyle Bord'un başka üyeleri de yanlarına gelmeye başladı. 1860'ların sonuna doğru Farnsworthlar'ın yanı sıra Kayseri'de çok sayıda misyoner aile oturmaktaydı. 1868 yılında Amerikalılar evler kiralarak yakındaki küçük Talas köyüne taşınmaya başladılar. Talas, Ali Dağ'ın yamaçlarının altındaki kayalık, eğimli araziye kurulmuş bir köydü. Daha sağlıklı bir iklime sahip olması, köyün Rum halkına yönelik çalışmaların da artmış olması bu taşınmaya sebep oldu. Bundan böyle Talas ana ikamet yerleri ve temel çalışma bölgeleri olacaktı.

1800'lerde Talas.

Kayseri Merkezi'nin üyeleri, 1870 civarı. Orta sıra, oturanlar (soldan sağa), Lyman Bartlett, Cornelia Bartlett, Caroline Farnsworth, Wilson Farnsworth. Alt sıra (soldan sağa), Sarah Closson, Ardelle Griswold.

Kız Okulu

Talas'ı bir Amerikan Bord eğitim merkezi yapmak için altyapı çalışmaları 1873 yılında, Miss Sarah Closson (ö. 1918) ve Mrs. Cornelia C. Barrows Bartlett'in (1835-92) burada bir kız okulu açmasıyla başladı.⁴ Closson kısa zaman önce, 1868 yılında Amerikan Bord'un yan kuruluşu olarak kurulmuş olan Woman's Board of Missions'ın (WBM) üyesiydi. Amerikan Bord'un büyük öncelik verdiği WBM, kadınların misyonerlikle ilgili çalışmalarını takiple görevli bir kuruluştur. Bartlett 1867 yılında eşi Lyman ile birlikte Kayseri'ye gelmiş, çift Kayseri'den Talas'a taşınma konusunda da etkin rol oynamıştı.

Kız lisesi mahalli devlet okuluyla aynı mekânı paylaşmakta, Mrs. Bartlett de müdür olarak görev yapmaktaydı. Hem yatılı hem de gündüzlü öğrenciler okula devam ediyordu; okulun hedefi ise pratik olmaktı. O dönemin Anadolu'daki diğer Bord kız okullarında olduğu gibi amaç, cemaatlerine yararlı olacak öğretmenler ve kültürlü, maharetli ev hanımları yetiştirmektir. Bir gözlemcinin aktardıklarına göre, yeni kayıt yaptıranlar için ilk uygulama son derece temel bir konuda olup "saç tarama ve yüz yıkama"nın öğretilmesiydi.

İlk yıl kayıt yaptıran öğrenci sayısının onun altında kaldığı mütevazı başlangıcına rağmen kız okulu hızla gelişip büyüdü. 1876 yılına gelindiğinde, "çoğu yetişkin, yaş ortalaması on altı civarında olan kızlar"dan oluşan yıllık kaydolan öğrenci sayısı yirmi dörde fırlamış, öğretmen olarak meslek yaşamına atılmış dört de mezun vermişti. Kısa süre sonra okulun yöneticileri ilave bina ihtiyacı duymaya başladılar. 1881 yılında, misyonerlerin Talas'ta ilk araziye satın almalarının ardından kalıcı ve daha geniş alana sahip mekanların yaratılması için adımlar atılmaya başladı.

Talas'ta bir arsanın pazarlığını tamamladık, kızlar için yatılı okul ve misyoner aileler için bir, hatta iki ev yapmaya bol bol yetecek güzel bir bahçe . . . derhal bir kız okulunun, bir de oturulacak evin inşaatı için müracaat yapıldı. Bu arada da, müracaatımızın kabul edileceği varsayılarak temeller, sokağa bakan duvarlar, vs üzerinde çalışmalar başlatıldı. . . ve tam o sırada müracaatımızın Konstantinopolis'e gönderilmesi gerektiği bize söylendi. İki binanın temeli atılmış, iki su sarnıcı bitirilmiş, sokak duvarı da örülmüştü. . . . Büyük miktarda malzeme satın alınmış, binaların duvarlarını örmek için çok miktarda taş hazırlanmış ve keresteler de biçilmiş, yaptığımız müracaatlara Bab-ı Ali'den gelecek emirleri beklerken de paketlenerek kaldırılmıştı.

Ancak beklenen izin hiç gelmedi, belki de bu inşaatın yapılmasına karşı çıkan nüfuzlu bir komşu tarafından engellendi. Projenin yapımı durdu, inşaat malzemesi kullanılmadan ortada kaldı ve misyoner aileleri de kiralık evlerinde yaşamlarına devam ettiler. Kız okulu sınırlı mekânında zorluk çekmeye ancak faaliyetini sürdürmeye devam etti. Bu okul o civarda genç kızlara eğitim imkanı sağlayan az sayıdaki birkaç okuldaki biri, belki de tek okuldu.

⁴ Okulun başlangıcı 1871 yılına kadar gerilere de gidebilir. Bu tarihte Miss Ardelle Griswold (1847-84) dört kız öğrenciyi Farnsworthlar'ın evinde ders vermeye başlamıştı; kızlardan ikisi evde yatılı olarak kalmakta, diğer ikisi de sadece gündüzleri derslere gelmekteydi.

Wilson ve Caroline Farnsworth'un Kayseri'de yarım yüzyıl çalıştıktan sonra emekliliklerine yakın, 1903 yılında çekilmiş fotoğrafı.

Zorluğun Üstesinden Geliniliyor

Beş yıl sonra, 1886'da, bu son derece cesaret kırıcı dönemlerde, Wilson Farnsworth ve Kayseri Merkezi'nin diğer birkaç üyesi Erciyes Dağı'na çıkmaya karar verdiler. Uzun yıllar önce selefleri Elnathan Gridley'nin izinden gideceklerdi. 18 Ağustos'ta Talas'tan yola çıktılar, bir gün sonra dağın yamaçlarında kamp kurarak ertesi sabah 2:00'de zirveye tırmanmak üzere uyandılar; bu tırmanışı Farnsworth şöyle kaydetti:

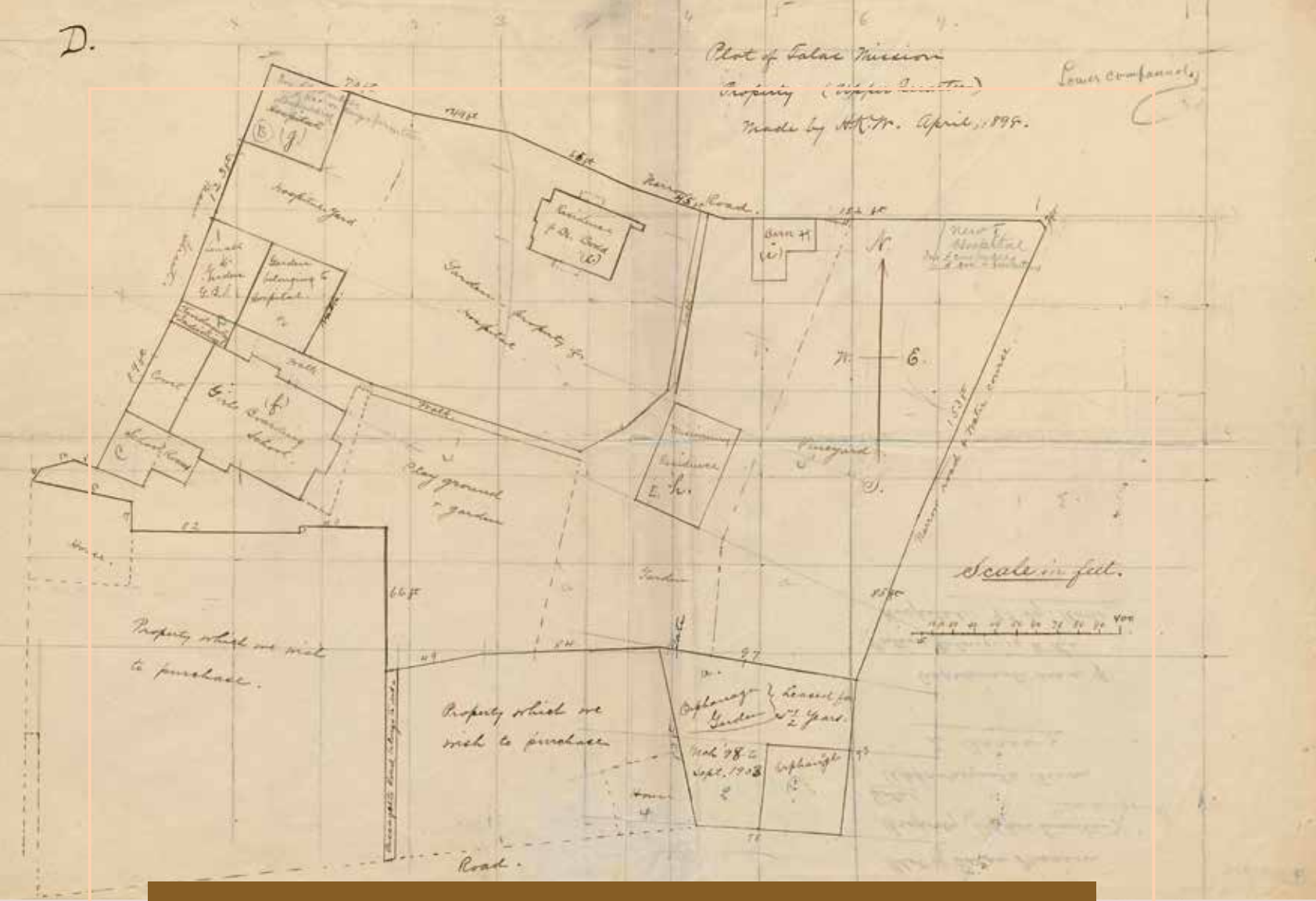
Dolunay vardı, hava soğuk ve tertemizdi. Zirveye ulaşmamız yedi saat sürdü. Cıva gölgede 45 derece Fahrenheit'ı, güneşte 100'ü gösteriyordu. Orada iki saat kaldık. . . . Ekibimiz . . . şarkı söyledi. . . . ve bir dua etti. . . . Çadırımıza dönüşümüz üç saat sürdü Ertesi gün Talas'a döndük.

Bu tırmanış, bölgedeki halkı eğitmek ve daha iyi bir duruma getirmek için otuz yılı aşkın bir süreden beri çabalayan Farnsworth ve meslektaşlarının kararlı çabalarını ve azmini yansıtmaktaydı. Karşılaştıkları güçlüklerle ve hayal kırıklıklarına rağmen başkalarının yararına ne yöntemle olursa olsun çalışmakta ısrarcı olmuşlar, tıpkı Erciyes'in zirvesine ulaşmayı başardıkları gibi karşılarına çıkan başka güçlükleri de altetmişlerdi. Bu güçlükler arasında, en son olarak Talas'ta karşılarına çıkan durum da bulunmaktaydı. 1888 yılında, dağa yaptıkları keşif gezisinden iki yıl sonra, kız okulu için sürekli kullanacakları bir bina sağlama hedeflerine ulaşılar.

Amerikan Bord'un yıllık toplantısının hemen öncesinde . . . bu okul için uygun ve büyük ve de yeri fevkalade güzel bir evi satın alabileceğimizi öğrendik. . . .Woman's Board cevabını derhal ve cömert bir biçimde verdi ve bu evin satın alınması için görüşmeler hemen başlatıldı. İşler gerçek

Ön planda 1827 yılında Elnathan Gridley'nin defnedildiği Endürlük köyü, arkada da Erciyes'in engebeli zirvesi.

Talas'taki Merkez'in binalarından kız okulunu ve misyoner evlerini gösteren zemin planı, 1890'ların sonu. Kızların beden eğitimi dersi, 1900 civarı.

Doğulu süratiyle yürümüş, tahsis talebinin yapılmasından tam bir yıl sonra alışveriş bitirilmiş ve bu mutlu olaydan yedi hafta sonra da son evrak imzalanmış, anahtarlar teslim edilmişti.

Yeni yerinde yapılan tamirat ve tadilatın ardından kız lisesinde dersler 23 Eylül 1889 tarihinde başladı. Daha sonraları Konak adıyla anılmaya başlayan bu büyük ev, Talas'ta mülkiyeti Kayseri Merkezi üyelerine ait olan ilk okul binasıydı. Buna ilaveten, yakın bir yerde satın alınan arsanın üzerine misyonerler, birkaç yıl sonra nihayet iki ev inşa edebildiler.⁵ Bu üç yapı ileriki yıllarda genişleyip büyüyecek bir yaşam ve eğitim kampüsünün çekirdeğini oluşturdu.

Erkek Okulu— “9 mu önce yoksa 8 mi?”

Konak olarak adlandırılan binanın öğretime açıldığı 1889 yılı, Amerikan Bord'un Talas Amerikan Okulu'nun da kuruluş tarihi olarak kabul edilmektedir. Ancak, Kayseri Merkezi'nin yıllık raporları, toplantıların tutanakları ve diğer tarih kaynakları Bord üyelerinin o tarihte Talas'ta Protestan cemaatinin ilkokuluna destek olmak dışında erkek çocuklara yönelik bir eğitim çalışması yürütmediklerini ortaya koymaktadır. Kayseri'deki Argeus Erkek Lisesi'nde (kuruluşu 1883) de bazı sorumlulukları paylaşmaktaydılar; ancak esas olarak bu okulun yönetimi de mahalli cemaate aitti. Ayrıca, merkezin 1890'ların başında tutulmuş kayıtları, misyonerlerin Talas'ta kızlara sundukları eğitim olanaklarını aynı şekilde erkek çocuklara da sunmamaktan üzüntü duyduklarını ortaya koymaktadır.

1893 yılının Aralık ayında, Bord'un Kayseri'ye yeni gelmiş olan üyelerinden Henry K. Wingate'e (1865-1944), Argeus Lisesi'ndeki yatılı öğrencilerin sorumluluğu verildi. Hemen hemen eşzamanlı olarak on civarında erkek öğrenci Talas'taki Protestan papazın evinde yatılı olarak kalmaya başladılar. Ayrıca Merzifon'daki Anatolia College'in bir mezunu da bu çocuklara öğretmenlik yapmak üzere 1894 yılında işe alındı. Anlaşıldığı kadarıyla, 1894-96 yılları arasında doğu Anadolu'daki karışıklıklar nedeniyle kimsesiz çocuklarla ilgilenmek daha fazla gerektiği için 1897 yılında, artık sayıları daha artmış olan Talas yatılı öğrencileri Mr. Wingate'e emanet edildi; o da bu çocuklara merkezin kampüsünün yakınında kalacak yerler sağladı.

Gündüzlü öğrencilerle beraber bu yatılılar Talas'ta yeni bir erkek okulunun çekirdeğini oluşturmuş oldular. Okul ortaöğretim düzeyinde olup Wingate tarafından yönetilmekteydi. Bir yıl sonra Wingate,

Henry K. Wingate.

⁵ İçlerinde oturan ailelerin adlarına ithafen Fowle ve Dodd Evleri olarak bilinen bu binalar sırasıyla 1890 ve 1892 yıllarında inşa edildiler.

Nisan 1906, Talas Academy'nin okul binasının (Wingate Hall) inşaatı. İkinci fotoğrafta ön planda Mr. Wingate'in okul binasına bitişik evinin temelleri görünüyor.

okulun açılış tarihi olarak nitelediği 1898 yılında öğrencilerin kimlerden oluştuğunu ve okulun müfredatını ABCFM'in aylık bülteni *Missionary Herald*'da anlatmıştı.

Halihazırda öğrencilerin tam sayısı kırk altı yatılı, bunların on ikisi Rum, yirmi üç de gündüzlü öğrenciyle birlikte toplam yetmiş oluyor. Bu yetmiş öğrenci altı sınıfa ayrıldı, öğretmen gücümüz de iki yerli ve bir misyoner. . . Öğrenim süresinin başından sonuna kadar ana diller, İngilizce ve İncil öğretiliyor. Her okulda öğretilen temel konulara, bu ülkenin genç erkekleri için özellikle yararlı olduğu düşünülen bilimsel konular da eklenmekte.

Okul, eğitim ücreti (\$4.40) ve yatılılık ücreti (\$19.80) olmak üzere yıllık toplam \$24.20 almaktaydı. Wingate bu rakamın birinci sınıf konaklama sağlayacak bir ücret olmadığını düşünmekle birlikte, kayıt yaptırma ihtimali en yüksek olan öğrencilerin ailelerinin ödeyebileceği rakamın üstünde olduğunun da farkındaydı. Ancak mali desteğe ihtiyaç duyanların masraflarının bir kısmını çalışarak karşılama şanslarının olduğuna da dikkat çekiyordu.

Ücretin tamamını ödeyemeyen öğrencilere yardım amacıyla çok kaliteli Türk halıları üreten bir fabrikamız bulunuyor. Burada erkek öğrenciler her gün birkaç saat çalışmak üzere işe alınıyorlar; desen çiziyorlar, yün boyuyorlar ve halı dokuyorlar. Bu yolla verilen yardımın manevi etkisi doğrudan para yardımı yapmaktan çok daha iyi.

Wingate'in anlattıkları diğer tarihi kayıtlarla eşleştirildiğinde, Talas'ta tek başına Amerikan Bord üyelerinin denetiminde erkek öğrencilere verilen eğitimin 1898 yılında başlamış olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.⁶ On yıl öncesinde, 1889'da, merkezin mülkiyetine sahip olduğu ilk okul binası olan Konak, kız öğrenciler için açılmış, böylece bu tarih Talas kampüsünün açılışının simgesi olmuştur. Sonraki yüzyılda Talas'ta kızlara verilen eğitimin son bulmasıyla bina ve diğer tamamlayıcı unsurlar erkek okuluna intikal etmiştir.

Hangi tarih Talas Amerikan erkek okulunun kuruluşunu en iyi belirtmektedir, 1889 mu yoksa 1898 mi? Tarih kesin olmayan bir bilimdir ve--- geçmişe yönelik pek çok sorgulamada olduğu gibi--- soru yoruma açıktır.

9 mu 8'den önce gelmeli?

Neticede bu bir tercih meselesi.

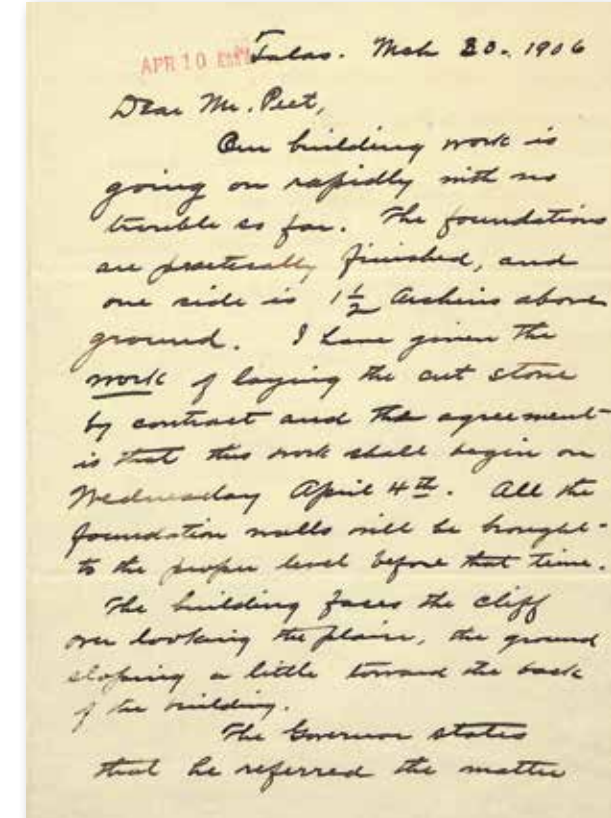
⁶ Kayda değer başka bir husus da misyonerlerin Kayseri'deki Argeus Lisesi ile olan sıkı bağlarını da bu tarihlerde sonlandırdıkları, okulun yönetimini mahalli Protestan cemaatine bıraktıklarıdır. Bu tarihten sonra erkek öğrencilerin eğitimi için odaklandıkları yer Talas'taki okul olmuştur.

Tepedeki Okul

En başından itibaren erkek okulu, merkez raporlarında geçen adıyla Talas Akademisi (Talas Academy), hem yersizlik hem de parasızlık nedeniyle ayakta kalma mücadelesi vermiştir; ABCFM işletme masrafları için hemen tahsisatta bulunmamış, okul toplanan ücretlerle, bağışlarla ve misyonerlerin sağladığı paralarla kendine yetmeye çabalamıştır. Kayseri Merkezi'nin 1900 yılı için verdiği yıllık rapor, okulun toplam altmış iki öğrencisi olduğu dönemdeki durumu gözler önüne sermektedir.

Mr. Wingate'in yükümlülüğü altındaki Erkek Akademisi çok büyük güçlükler altında başarılı bir çalışma yılını tamamlamıştır. Bu okul için Bord'dan hiçbir düzenli tahsisat alınmamıştır; akademinin de ne binaları ne de üzerine bina inşa edebilmeye uygun arsası bulunmaktadır. Bir kriz noktasına ulaşıldığı anlaşılmaktadır. . .

1904 yılında, öğrencileri "kiralananmış üç eve dağıtılmış vaziyette. . . sıvasız taş duvarlar ve bir evde de odaların bir kısmında pencere yok; sokaklardan başka oyun alanı yok; pis şehir hamamı dışında hiçbir banyo imkanı bulunmuyor. . . o da bir buçuk kilometre uzakta," şeklinde anlattığı okul için Wingate, Amerika Birleşik Devletleri'nde toplamayı başardığı para ile Talas'ın tam tepesinde, merkezin aşağı kampüsünün arkasındaki tepelerin üstünde bir arazi satın aldı ve inşaat izni almak için Osmanlı hükümetine başvurdu. 1906 yılında arazi kazılarak okul binasının, bitişiğine de Wingate'in ailesi için evin temelleri atıldı. Yetkili makamlarda meydana gelen gecikmelere rağmen iş ilerledi ve daha sonraları Wingate Hall olarak anılacak yeni okul binası 1907 yılının

Mr. Wingate'in ABCFM'in İstanbul'daki muhasebecisi William Peet'e yazdığı, Talas'taki yeni okulun inşaatını anlatan mektup.

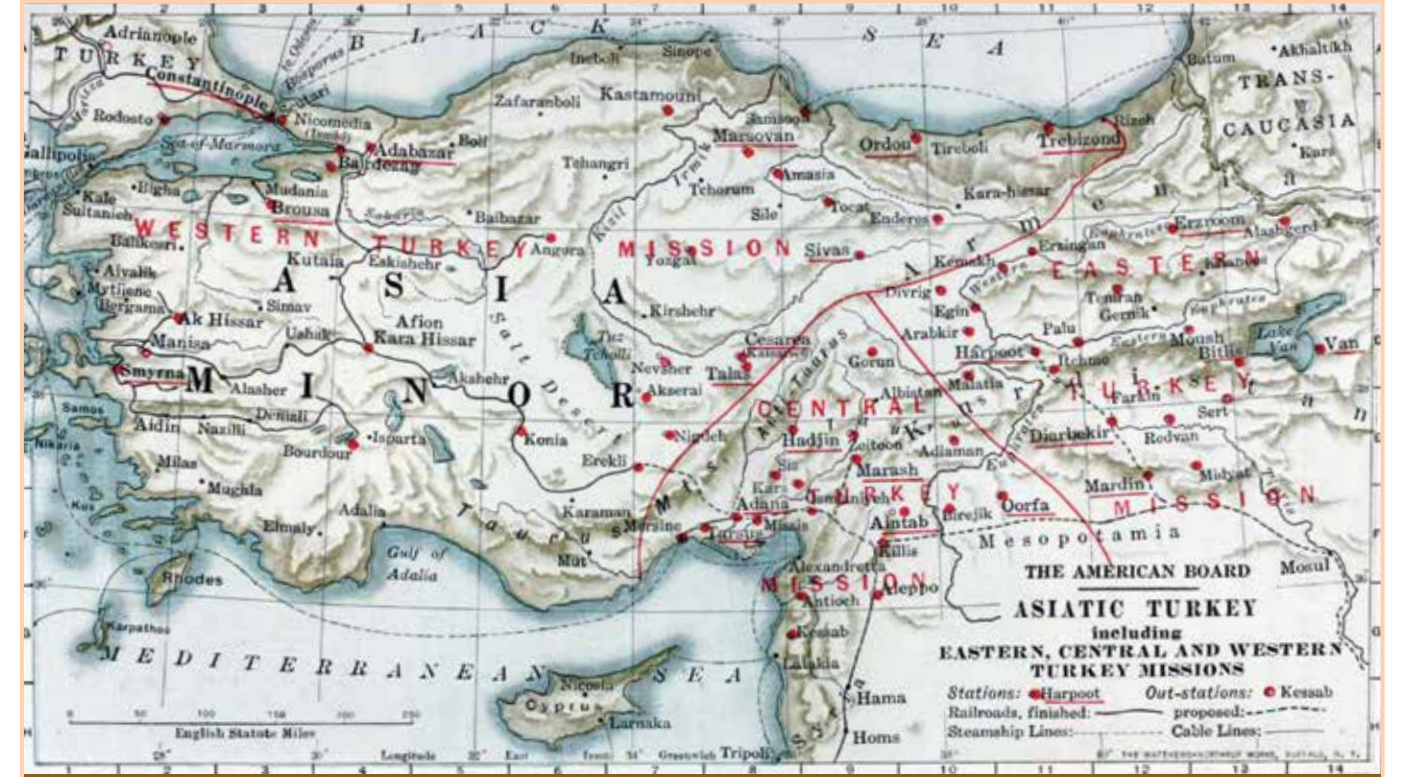
Talas'ın tepesinde, erkek öğrenciler için yapılmış olan okul.

sonbaharında açıldı; 1908 yılında ise tam olarak bitirilmiş ve bütünüyle dolmuştu. Bu başarı *Missionary Herald*'ın sayfalarında övülmüştü.

Mr. Wingate ve beraberindekilerin, Bord'dan sadece kısmi destek görerek bu işe kendilerini yorulmak bilmeden adanmış olmaları ve kişisel fedakarlıkları sonucunda azametli bir tepede, aşağıdaki düzlüğün kilometrelerce uzağından görülebilen, Robert Kolej'i anımsatan hoş bir bina inşa edilmiştir. . . Eğer bu ekin tarlalarında durup yukarı bakan birini duygulandıracak bir şey varsa, o da misyonerlerimizin yaptığı kişisel mali fedakarlıkların öyküsüdür; çoğu, bu kapsamlı işi devam ettirebilmek için sınırlı maaşlarından büyük paralar verdiler. . .

Kabaca on yıl önce Talas Akademisi'ni kurmasından itibaren Wingate sürekli zorluklarla, özellikle mali zorluklarla karşı karşıya kalmıştı. Okulun kira, işletme giderleri, yiyecek, maaşlar ve ikmal malzemelerini karşılamak için ortalama yıllık bütçesi sadece beş yüz lira olmuştu. Ancak, tıpkı kendinden öncekilerin yaptığı gibi, başkalarının yararına hizmet ve fedakarlık etme ideallerinden güç alarak sebat etmiş ve zorlukları altetmişti. Talas'ın tepesine konmuş gibi duran yeni okul, arkasında da Ali Dağ'ın zirvesi, heybetli bir görüntü sunuyordu. Aynı zamanda bu, Henry Wingate'in azminin ve bu işe kendini adanışlığının gözle görülebilen bir kanıtıydı.

Talas Erkek Okulu ve arka planda Ali Dağ

Birinci Dünya Savaşı arifesinde Amerikan Bord'un Anadolu'daki merkezleri.

Başarının Doruk Noktası

Yirminci yüzyılın ilk on yılı içinde, neredeyse yüz yıl süren yatırım ve gelişme sürecinden sonra Amerikan Bord Türkiye'deki çalışmalarının doruğuna ulaşmıştı. ABCFM'in dünya üzerindeki girişimlerinin yaklaşık üçte biri Anadolu'daki merkezlerinde yoğunlaşmıştı. Bu girişimler milyonlarca dolar değerinde olup kolejlerden, okullardan, hastane ve kliniklerden, çocuk yetimhaneleri ve diğer sosyal yardım hizmetlerinden oluşmaktaydı.

Talasta yerleşik Kayseri Merkezi, Bord'un en önemli bölgesel merkezlerinden biri durumuna gelmişti. Bu on yıl içine, herbirinin yıllık yüze yakın öğrencisi olan kız ve erkek okulları, Merzifon, Antep ve başka yerlerdeki misyona ait kolejleri besleyen okullara dönüşmüşlerdi. Akademik derslerin yanı sıra İngilizce öğretimine özel önem veren erkek okulu, bir zanaat edinin çalışmak isteyenlere de mesleki eğitim vermekteydi. Kız okulunun da normal müfredatına ek olarak sunduğu özel bir öğretmen eğitim programı olduğu gibi, ilk öğrencisini 1910 yılında mezun etmiş olan hemşirelik programı da bulunmaktaydı.

Talas erkek okulunun Amerikan Bord adına çıkarılmış mülk tapusu.

Kız ve erkek öğrenciler için ortaöğrenimin yanı sıra ilköğrenim yapma imkanı da sunulmaktaydı. Kampüste bir anaokulu da bulunuyordu.⁷ Erkek okulunun müdürü Talas ve Kayseri’de genç işçiler ve her inançtan öğrenciler için eğlence amaçlı kulüp faaliyetleri yürütüyordu. Katılanlar, verilen İngilizce derslerinde başarılı oldukları takdirde, Talas’ta ‘tepedeki okul’da okuma fırsatını bile elde edebiliyorlardı.

Erkek okulunda eğitim alabilmek muazzam bir şanstı. Sürekli artan öğrenci sayısının oluşturduğu talep ve sınırlı imkanlar nedeniyle Henry Wingate ve meslektaşları “seçkin bir öğrenci grubuyla yoğun şekilde gelişme” politikasını benimsediler. Erkek okulunun ana binası yüz yatılı öğrenciyi barındıracak şekilde tasarlanmıştı; 1913-14 ders yılının başında yatılı sayısı doksan sekizi bulmuştu. Güz döneminde ücretlerde yapılan artış bile kayıt taleplerini azaltmamış, yatılı ve gündüzlü öğrencilerin yıllık toplam sayısı yüz altmışın üstüne çıkmıştı.⁸

Okula devam eden öğrencilerin artan sayısına ve artan ücret tahsilatına rağmen, başlangıçtan beri olageldiği gibi okul, yine de kısıtlı bir bütçeyle işletilmekteydi. Amerikan Bord’dan aktarılan kaynaklar ve Birleşik Devletler’deki bağışçılardan gelen para gelirlerin yaklaşık üçte birini karşılamakta, yıllık masrafların yarısından fazlası ödenen ücretlerden sağlanmaktaydı.⁹ 1913-14 yılının başında kasa mevcudu 2.59 liraydı (\$ 11.40), yıllık 1,592.81 liralık (\$ 6,953.23) harcamanın ardından bahar dönemi sonunda okul kasasını 12.53 liralık (\$ 55.13) hesap bakiyesi ile kapatmıştı.

Erkek okulunun ısrarla süren mali zorluklarla karşı karşıya kalmasına rağmen yöneticileri yine de, gelecek için genişleme ve gelişme planları yapıyorlardı. 1900’lerin başlarında, Amerikan Bord’un çalışmalarının yoğunlaştığı dönemde Talas’taki kampüs genişleyip büyüdü. Misyonerler için yeni

⁷ Friedrich Fröbel tarafından geliştirilen anaokulu sistemi üzerine Amerika Birleşik Devletleri’nde özel eğitim alan Cornelia “Nellie” Bartlett (1860-1940), 1885 yılında, Türkiye’deki ilk anaokulunu İzmir’de açtı. Nellie, 1873 yılında Talas kız okulunu kuranlardan Cornelia C. Bartlett’in kızıydı. Nellie Bartlett’in bu girişimi Amerikan Bord’a, bu yeni eğitim alanını Anadolu’daki birçok merkezinde uygulamaya koyma ilhamını verdi. Talas kız okulunun diğer kurucusu Sarah Closson’un yeğeni Fanny Burrage (1852-1924) de 1891 yılı civarında Talas’taki anaokulunu açtı.

⁸ Kaydolanların kesin sayısı 163 olup (98 yatılı ve 65 gündüzlü öğrenci) 44 farklı kasaba ve köyden gelen 139 Ermeni, 20 Rum, 1 Çerkes, 2 Türk ve 1 Amerikalı’dan oluşmaktaydı.

⁹ Alınan yıllık ücret gündüzlü öğrenciler için 2.5 lira (\$ 13.20), yatılı öğrenciler için de 12 liraydı (\$ 52.80).

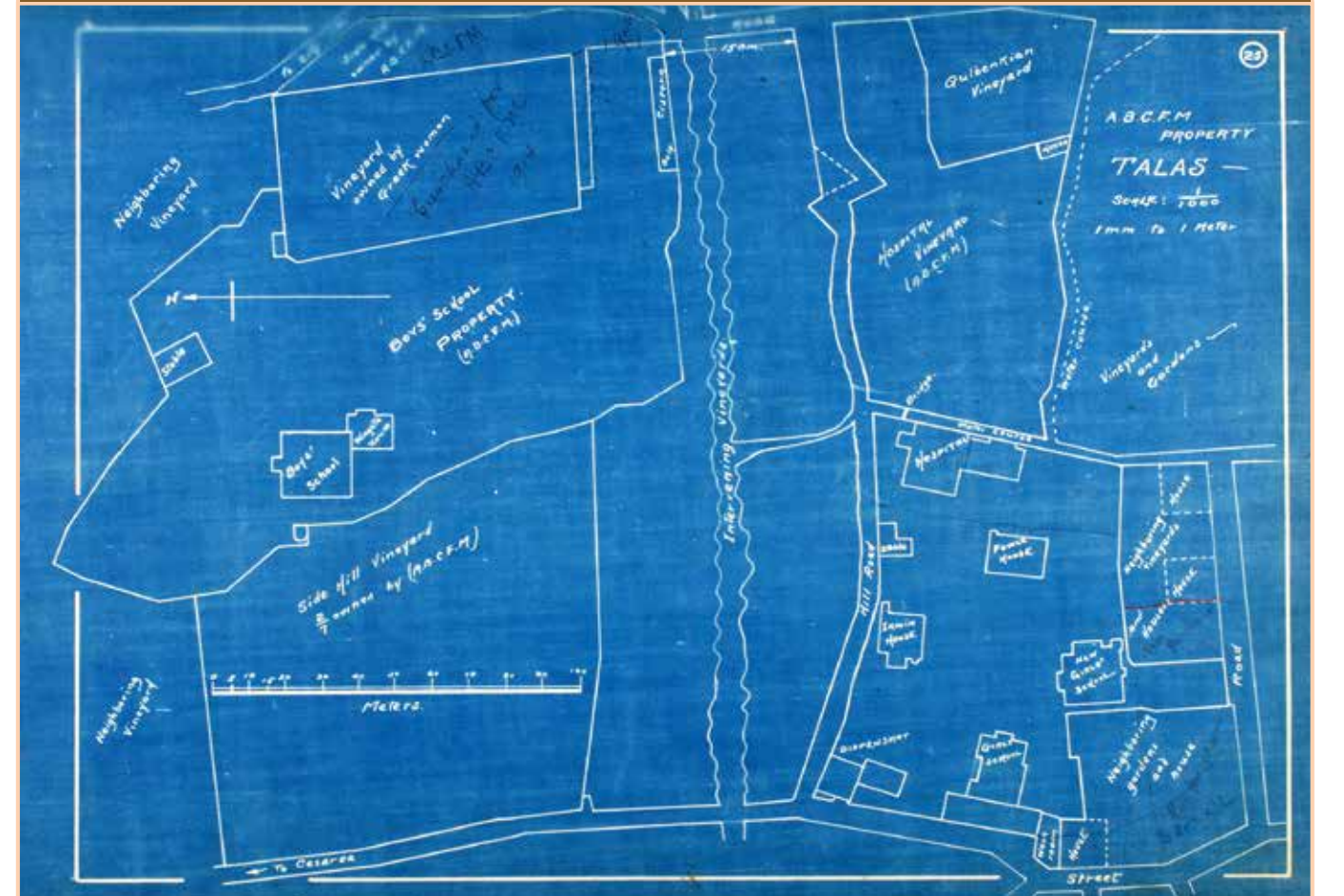
evler inşa edildi ve 1912 yılına gelindiğinde merkezin kampüsüne, Konak’a sığamayan kız okulu için ikinci ana bina ile genelde halka hizmet veren bir hastane ve dispanser de dahil edildi. Yaklaşık yarım yüzyıl önceki gösterişsiz kuruluşunun ardından Kayseri Merkezi, bölge halkından başka civardakilerin de eğitim ve refahını sağlayan bir ana merkeze dönüşmüştü. Kurucuları ve onları takip edenler yapılabilecek iyilik yöntemlerini keşfetmiş ve uygulamışlardı.

Talas’taki okul ve diğer kuruluşlar, 1914 yılında I. Dünya Savaşı’nın çıkmasının ardından iki yıl daha faaliyetlerini sürdürdüler. 1916 yılında Osmanlı hükümeti, Türkiye’deki diğer birçok Amerikan Bord mülküne olduğu gibi bu kampüse de, askeri hastane olarak kullanmak üzere el koydu. Talas’ta kalan Bord üyelerinin iki evi kullanmalarına izin verildi; Mr. Wingate de hem Amerikalılar’ın hem de bölgede kalmış olan Müttefik devletlerin vatandaşlarının konsolosluk temsilcisi olarak görevlendirildi. Ancak, 1917 baharında Amerika Birleşik Devletleri ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki diplomatik ilişkilerin kopmasıyla hükümet tüm Bord üyelerini Talas’tan gönderdi.

Altmış yıldan bu yana ilk kez Kayseri’de hiç Amerikalı kalmamıştı.

Talas Yerleşkesi’nin 1912 yılına ait zemin planı (yukarıda) ve yerleşkenin alt kısmındaki binaların fotoğrafı (planın sağ yarısı) (aşağıda).

Yakın Doğu Yardımı (Near East Relief)

Birinci Dünya Savaşı Anadolu'nun büyük bölümünü, özellikle de Rus istilasının yol açtığı yıkım Osmanlı İmparatorluğu'nun doğu eyaletlerini harap etmişti. Bölgeye yardım getirmeye uğraşan tek kuruluş ise American Committee for Relief in the Near East idi. Bu kuruluş 1918 yılında ateşkesin sağlanmasından kısa süre sonra Amerika'dan işçi ve ikmal malzemeleri göndermeye başlamıştı. 1919 yılının Ağustos ayında Amerika Birleşik Devletleri Kongresi ACRNE'yi "Near East Relief" (NER) olarak şirketleştirdi. A.B.D.'deki bağışçılardan sağlanan parasal destekle NER, Anadolu ve çevresindeki mültecilere ve bakım altına alınmış kimsesiz çocuklara yiyecek, giyecek ve diğer malzeme dağıtımını yaptı, tıbbi tedavi hizmeti sağladı; ayrıca meslek eğitimi de veriyordu. James L. Barton NER'in başkanıydı ve bu ABCFM'in sekreterliğine tekabül eden bir görevdi. ABCFM misyonerleri de ya idareci olarak ya da sahada çalışarak görev yapıyordu. Mahalli Bord mülkleri de NER'in tesislerini barındırmak üzere kullanılıyordu.

1919 yılında Türk makamları Talas'taki misyona ait binaları NER temsilcilerine devretti; NER, savaşta yetim kalan Türk, Ermeni ve Rum çocuklarını barındırmak üzere binaları yeniden döşedi. Bu ekipte Mr. Wingate'in liderliğinde Talas kız okulunun eski çalışanları bulunmaktaydı. Takip eden beş yıl içinde NER hem ABCFM'in binalarında hem de Talas'taki başka yerlerde yüzlerce kimsesiz çocuğun bakımını sürdürdü. Ancak, eşinin bozulan sağlığı nedeniyle Wingate'in 1920 yılında görevini bırakması, onun hem Talas hem de Türkiye'deki meslek yaşamının sonu oldu.

1922 yılı içinde çok sayıda Hristiyan kimsesiz çocuk yurtdışına, Yunanistan, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve diğer çeşitli ülkelere gönderildi. 1924 yılında da NER, geride kalan çocukların bakımını Türk yönetimine emanet etti. Eşzamanlı olarak NER yardım kuruluşu elindeki malzemeleri ya toplayıp götürdü ya da sattı; ardından da Bord'un binalarını ABCFM'e geri verdi. Yaklaşık on yıl sonra Amerikan Bord Talas'taki emlakine tekrar sahip olmuştu. Talas'taki okullarını yeniden açmak konusunda hemen bir karar almış olmasına karşın Bord, izin almak için başvurusunu iki yıl süreyle erteledi. Bu sürede de gittikçe düşen bir tempoda çalışmayı sürdürdü; tıp hizmetlerine ağırlık verdi.

Tekrar Canlanma ve Gelişme

1926 yılında ABCFM, en deneyimli ve faal üyelerinden biri olan Paul Nilson'ı Talas okullarını yeniden canlandırmak üzere Kayseri'ye gönderdi. Nilson Bord'daki meslek yaşamına 1911 yılında, Tarsus St. Paul Enstitüsü'nde başlamış ve burada 1915 yılına kadar öğretmenlik yapmıştı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Tarsus'a dönmüş, takip eden beş yıl boyunca St. Paul'ü yönetmiş,

Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim kanunları ve milli müfredatı ile uyumlu hale getirerek okula yeni bir isimle, Tarsus Amerikan Koleji (TAC) olarak, resmi işletme iznini almıştı.

Nilson'ın Tarsus'taki başarıları, kendisini Talas'taki benzer görev için fevkalade donanımlı kılmıştı. 1926 yılının sonbaharında göreve başlamasının ardından yetkili makamlara hem kız hem de erkek okullarını yeniden açmak üzere dilekçe verdi. Erkek okulunun programı Türkiye'nin gelişmesi ve endüstrileşmesi için gerekli olan ticaret, zanaat ve dil konularına ağırlık verecekti. İşletme izninin alınmasını takip etmenin yanı sıra Nilson 1927 yılını, Talas ve Kayseri'deki Bord emlakine ilişkin hukuki konuları çözümlemeye çalışarak geçirdi. Nihayet 1928 yılının Ekim ayında, uzun zamandan beri beklenen izin eğitim bakanlığından geldi. İzin, okulun laik ve milli eğitimin yeni standartlarını sağlaması ve Nilson'ın yanında bir de Türk müdür yardımcısı olması şartıyla verilmişti. 15 Kasım

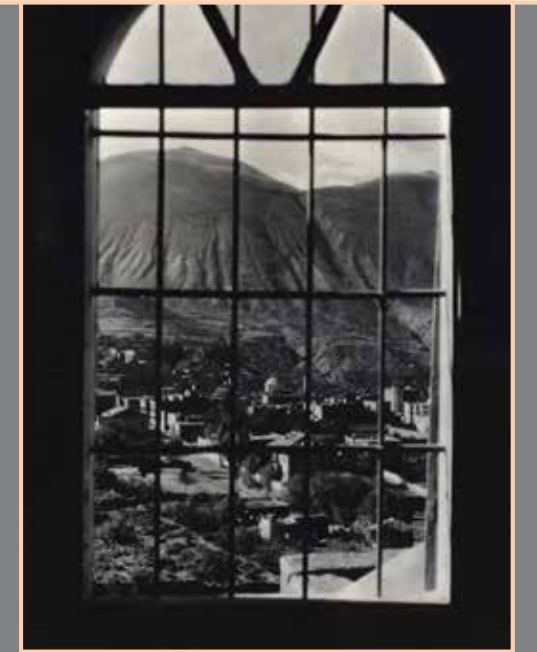
Talas Amerikan Okulu'nun kız ve erkek bölümlerine ait resmi iznin bir kopyası, Ekim 1928.

Aralarında önceki kız okulunun müdürü Stella Loughridge (soldan birinci), öğretmen Susan Orvis (soldan ikinci) ve Henry Wingate'in (soldan altıncı) de bulunduğu NER çalışanları, Talas-Kayseri, 1919.

Paul Nilson, eşi Harriet ve çocukları, 1920'lerde Talas'ta.

Erkek okulunun penceresinden Talas ve Ali Dağı'nın 1920'lerde görünümü.

1928 tarihinde okul, Talas Amerikan Mektebi¹⁰ adıyla açıldı. Kaydolan yirmi sekiz öğrencinin yirmi altısı erkek, ikisi kız olup öğrencilerden dört tanesi de yatılıydı. Tüm öğrenciler Türk olup ortaokul birinci sınıf seviyesindeydiler. Nilson bu olayı şöyle aktarmaktaydı:

“Başladık! Sabah 8:00’de sabah Toplantı’sını yaptık; günlük programı açıkladım ve öğretmenleri tanıttım. Ardından ilk İngilizce dersine başladım. “What is this?” “This is a book, pencil, paper, vs.”

İkinci dersi Miss Dwight verdi---Yeni Türk harfleri dersi. Halk Partisi binlerce küçük ders kitabını halka dağıtmıştı; çocuklar yeni harflerle okuyup yazmaya hemen başladılar. Kitapta şöyle yazmaktaydı, ---

Bu Amerikan Mektebi dir. Lisan, sana’t ve ticaret öreneceğiz.

. . . Teneffüsün ardından Settar Bey Coğrafya ve Tarih dersi verdi. Dersi sözlü olarak Türkçe anlattı. Yeni harflerle basılmış ders kitaplarının Aralık ayında hazır olması bekleniyor. Settar bey bizde haftanın iki günü ders verecek ; aynı zamanda Müdür Yardımcılığı görevini de yürütecek. Kendisini bize ödünç olarak yolladığı için Zincidere’deki Devlet Okulu’na minnettarız. Öğretmenlerinden bir diğeri, Şevket Bey ise haftanın diğer iki gününde Türkçe ve Aritmetik dersi verecek.

Akşam yemeğinden sonra çocuklar bir ders saati süresince, ders çalışmak için toplandılar; ardından da bir ders saati boyunca elyazısı. Bu yeni harflerin öğrenilmesi için en az bir ay boyunca üzerinde çok dikkatle durmamız gerekiyor. Alman dostumuz Herr Schleip’in çocuklara öğleden sonra iki saat marangozluk dersi vermesi gerekiyordu ancak kendisi Konstantinopolis’ten henüz dönmedi.

Ve okulun ilk günü sona ererken erkek çocuklarla açık havada güzel bir voleybol oynadık. Kızlar ve birkaç hanım da yukarıdaki parmaklıktan bize bakıyordu. Bazı şeyler değişiyor!

. . . Mutlu bir gün! Okulu açtık---ve okulu Türk halkının dostluğu ve işbirliği ile açtık.

Başlangıçta Talas Amerikan Okulu’nun kızlar için de programı olmasına rağmen, kısa süre sonra kaldırıldı. Önceki kız okulunun çalışanları Türkiye’den çoktan gitmişlerdi; 1929’a kadar da dönme ihtimalleri zayıftı. Bölgedeki Türk ailelerin de kızlarını okula göndermek konusundaki isteği kısıtlıydı. Nilson kendini erkek çocuklar için meslek eğitiminin geliştirilmesine adadı. Bunu ülkeye bir hizmet olarak görmekteydi. Osmanlı İmparatorluğu’nun son günlerine tanık olan Nilson, yeni Türk devleti’nden de çok etkilenmişti. Yeni devletin liderlerini *Missionary Herald*’ın sayfalarında sık sık övmekte, halkı modernleştirme çabalarını anlatmaktaydı. Nilson’ın 1929 yılında yazdığı gibi, Talas Amerikan Okulu bu çabalarda hayati bir rol oynayacaktı; kendisi de bunun bir parçası olmaktan gurur duymaktaydı:

Yavaş yavaş makine parçaları temin ediliyor, makineler kuruluyor, ancak büyük fabrikaların sayısı az ve bunlarda çalışan teknik bilgiye sahip işçiler büyük ölçüde yabancı, buranın yerlisi olan Türkler değil. Bu durum Türk önderlerin gururunu incitmekte ve Amerika’dan zanaat ve ticaret öğreten mektepler şeklinde yardım almak hususunda her zamankinden daha hevesliler. Talas’taki okulun açılması için müsaadenin verilmesinin başlıca nedeni zanaat bölümünün planlanmış olmasıdır.

¹⁰ Başlangıçta Talas Amerikan Mektebi olan isim daha sonra Talas Amerikan Okulu (TAO) olmuştur.

Paul Nilson’ın Türkiye’deki olaylar hakkında *Missionary Herald*’a yazdığı pek çok makaleden biri, Ocak 1929’a ait bu yazı yeni Latin alfabesinin kullanılmasını anlatmakta ve Mustafa Kemal Atatürk’ün Kayseri’ye gelerek halkın yazma becerisini denetlediğini bildirmektedir. Nilson da bu olaya tanık olmuştur.

MUSTAFA KEMAL EXAMINING OFFICERS IN THE NEW LATIN SCRIPT
This is at Caesarea. Although great receptions were prepared for him, the Ghazi spent his whole time at Caesarea examining Turkish officers and any one who happened to be standing near at the time. He tested their ability to write Turkish with the new letters. He is seen here in the center watching an officer write on the black-board. Atatürk is at the extreme right of the picture.

TURKEY'S NEW NATIONAL GAME

By PAUL E. NILSON

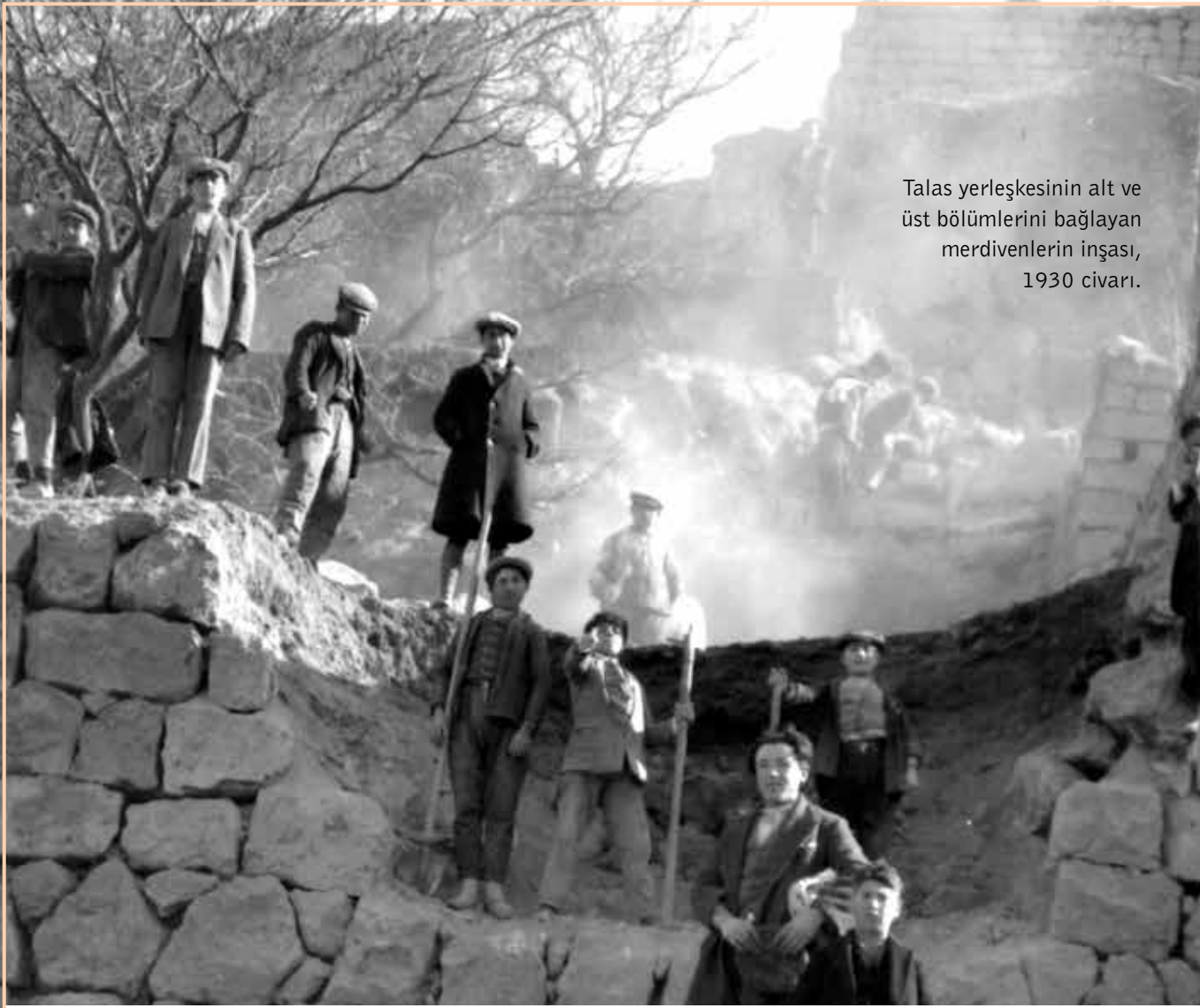
IN June the newspapers began to urge the use of the new alphabet in place of the Arabic letters. In July they printed lessons and sentences in the papers. In August the People's Party published little language books and classes were suddenly organized all over the country. In September the President and the deputies began examining the progress of the leaders in the use of the new letters. And in October, when the Grand National Assembly opened, all expect confidently that the first vote will be the passing of the law making the new letters obligatory! Turkey is casting aside the old Arabic letters, and next month (October) the new generation of children in all elementary schools will begin to read their own language in the new Latin letters. Learning these letters has become a national sport! In shops and trains and coffee-houses and schools people are busy learning to read and write. "Let him who knows, teach him who doesn't know!" At least a dozen kinds of primers are being sold by the thousands in the bookstores. The newspapers are now actually writing headlines, stories and advertisements mixed in with their regular printing. For three weeks I have given lessons in a nearby Turkish school in these new letters. Boys of fifteen and men of fifty study together. All the school-teachers in the province are attending classes and preparing themselves to teach their students the new letters as soon as school shall open. The police and gendarmerie are studying; the governor last week signed his name to some passports "M. Fudat." Scarcely a city or village in the whole land but is stirred with the "new letters." WHAT'S BACK OF IT? The president himself! Mustafa Kemal Pasha has already led several revolutions to completion. Many said, "It will take fifteen years to adopt these new letters." But the President said, "If it's worth doing, let's do it now!" And when President Kemal Pasha began examining deputies and officers personally, the country woke up. Last week he visited Caesarea for three hours and spent two of those hours in the city park examining people in public. He cared little for the grand receptions that had been prepared for him, but put his whole time and strength into pushing "the new letters."

On the great arch erected for him was written—
"HURRAH FOR THE REVOLUTION IN LETTERS!"

13

Talas Amerikan Okulu öğrencileri ve öğretmenleri, 1930 civarı.

Talas yerleşkesinin alt ve üst bölümlerini bağlayan merdivenlerin inşası, 1930 civarı.

Öğrenciler aletleriyle ve atölyenin eğitmeniyle poz veriyor. Levhada Talas Amerikan Okulu, "Yaz tatilinde de çalıştık" yazıyor.

Atölyede üretilenler okulun masraflarını karşılamak üzere satılıyor, öğrencilere emeklerinin karşılığında ücret veriliyor, onlar da bu paradan okul ücretlerini ve yatılılık masraflarını ödüyorlardı. Örneğin, 1934 yılında okulun yıllık ücreti olan yirmi lira, kırk günlük çalışma karşılığında kazanılabiliyordu. Amerikan Okulları'na kaydolananların çoğunluğu fakir kesimin çocuklarıydı; çok azının fazladan çalışma yapmadan eğitim masraflarını karşılama imkanı mevcuttu. Hatta bazıları da ücretin bir kısmını mal olarak, başta yiyecek maddeleri olmak üzere (ailenin ineklerinden süt gibi), okula sağlayarak karşılamaktaydı.

Paul Nilson öğrencilerin "eğitimleri için çalışmaları konusundaki istekliliklerini" takdir ediyor ve bunun "bilek gücüyle çalışmanın 'bir beyefendinin ve okumuş kişinin' onurunu kırarak birşey olarak algılandığı savaş öncesi yıllara göre bir değişimin işareti" olduğunu ifade ediyordu. Öğrencilerin bilgi sahibi olma ve mesleki alanda ilerleme yolundaki kararlılık ve özverileri okulun genç erkekleri üretken, sorumluluk alan bir hayata hazırlama hedefinin örneği olmakta, bu da okulun yeni oluşturulan düsturunda özetlenmekteydi: "[keskin bir zeka için] kafayı (Head), [maharetli çalışma için] eli (Hand), [iyi bir karakter için] kalbi (Heart) ve [sağlam bir beden için] vücudu (Health) eğitmek".

Okulun atölyesi, 1930 civarı.

Müfredatta "kültür" dersleri (coğrafya, tarih, yurttaşlık bilgisi, Türkçe ve İngilizce dilleri) bulunmakta ancak ticaret ve zanaat konularında pratik eğitime ağırlık verilmekteydi. Çocuklara muhasebe, daktilo, ticari yazışma ve iktisat kuralları öğretilmekteydi. Bunların yanı sıra ısı ve buhar, elektrik, mekanik, gazlı motorlar ve diğer endüstriyel konular öğretilmekteydi. Okulun yavaş yavaş yeni alet ve araç gereçle donatılan atölyesinde öğrenciler marangozluk ve döküm projeleri üstleniyorlardı. Ürettikleri pek çok şey arasında saç levhadan yapılan sobalar, kürekler, maşalar, kovalar, katlanan sandalyeler, oyuncaklar ve çeşitli ahşap mobilya bulunuyordu. Okulun bulunduğu arazinin de bakımını yapıyorlardı; hatta yerleşkenin yukarı ve aşağı bölümlerini birbirine bağlayacak 146 basamağın inşa edilmesi için Talas yamacının kazılması işinde de görev almışlardı.

Talas Amerikan Okulu'nun 4-H düsturunu gösteren amblemin ilham kaynağı büyük olasılıkla Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 4-H kulüplerinin benzer işaretidir.

Paul Nilson ve öğrenciler 1930’larda Ali Dağ’ın tepesinde; bu görüntü zirvenin aşağısındaki okulda o yıllarda her birinin başarısının sembolü niteliğindedir.

Talas Amerikan Okulu’na bağış yapanların desteklerini artırmalarını teşvik için hazırlanmış 1930’lardan bir tanıtım broşürü.

Talas Amerikan Okulu’nun devamını sağlamak için çalışanlarına da fedakarlık etmek düşüyordu. Savaş öncesinde olduğu gibi okul, kısıtlı bir bütçeye sahipti ve bütçe her yıl açık vermekteydi. Tahsil edilen okul ücretleri çok düşük seviyede idi, açığı kapatmak için Amerikan Bord’un yapacağı tahsisatlar çok gerekliydi. Özel bağışçılardan sağlanan kaynaklar da erzak ve bakım giderlerini, hatta öğretmenlerin maaşlarını karşılamak için çok önemliydi. Nilson ailesi ve diğer çalışanlar sıradan bir yaşam sürmekte, çoğu zaman da biriktirdikleri paradan okula ve öğrencilerine yardımcı olmaktaydılar. Kendilerinden öncekilere ilham vermiş olan hizmet ruhuyla onlar da karşılarına çıkan zorluklara katlanıyor ve üstesinden gelmeye çalışıyorlardı. Okula 1928’den beri her yıl kaydolan öğrenci sayısının 1939 yılında beş katına çıkması ve akademik ve mesleki eğitimi harmanlayan son derece saygın bir eğitim programı ile Talas Amerikan Okulu, onların bu kararlılıklarının ve adanmışlıklarının ödülü oldu.

1940’larda Talas Amerikan Okulu’nun öğrencileri.

Yeni Bir Yol Çiziliyor

Okul, 1930’ların sonunda sağlam programı ve hedefleri olan, başarılı bir meslek eğitimi veren bir kurum haline gelmiş olsa da, varlığını sürdürebilmesi için yeni ve de varoluşundaki son dönemi açacak olan farklı bir tehditle karşı karşıya geldi. 1939 yılında Türk hükümeti Kayseri’de bir meslek okulu açtı; Talas Amerikan Okulu’ndan da programında değişiklik yapmasını istedi. Mesleki eğitim vermek yerine okul bundan böyle, özellikle İngilizce öğretimine odaklanan akademik dersler verecekti. 1940 yılından başlayarak otuzun altına düşen yeni kaydolan öğrenci sayısı ile okul, 1967 yılına kadar, çeyrek yüzyıllık bir süre boyunca dört yıllık bir ortaokula dönüştü. Bu süre boyunca da, geçerliliğini sürdüren “kafa, el, kalp ve vücut” düsturu ile öğrencilerini daha ileri eğitime ve genel olarak da hayata hazırlamayı sürdürdü.

Bu geçiş kolay olmadı, özellikle de kaydolan öğrenci sayısının düşük, parasal kaynakların kıt ve çalışan sayısının az olduğu 1940’lardaki savaş döneminde. II. Dünya Savaşı sırasında dışarıdan öğretmen getirmek o kadar zorlaştı ki okulun devamlılığını sağlamak için Nilson’lar Amerika Birleşik Devletleri’ndeki izinlerini ayrı ayrı zamanlarda kullanmak zorunda kaldılar. Bütün bu engellere rağmen Talas Amerikan ayakta kaldı ve yeni eğitim programının ilk mezunlarını 1944 yılında verdi. 1945-46 ders yılının başında doksani yatılı olmak üzere doksan beş öğrenci kayıt yaptırmıştı. Takip eden yıllarda kaydolan öğrenci sayısı yükselerek 1953’te 150’yi aştı, daha sonra 1960’larda ise 160 civarında kaldı.

Talas Amerikan’ın müfredatı matematik, fen bilgisi, tarih, coğrafya, dil ve ticaret derslerinden oluşuyordu. İngilizce öğretimine özel önem veriliyor, İngilizce dil bilgisi ve okuma derslerinin yanı sıra matematik ve fen bilgisi gibi dersler de İngilizce olarak öğretiliyordu. Anadilleri gibi İngilizce öğrenmelerini sağlamak için öğrenciler İngilizce’yi ders dışında da kullanmaya teşvik ediliyor, Türkçe iletişim kurmamaları isteniyordu. Dört yıllık yoğun bir öğretim ve uygulamadan sonra mezunlar Talas’tan, Türkiye’de başka hiçbir ortaokulda edinilemeyecek İngilizce bilgisi ve akıcı konuşma seviyesiyle ayrılıyorlardı.

Bedensel egzersizin ders çalışmayı dengelediği, fiziksel aktivitenin zekayı geliştirdiği inancıyla atletizm Talas kampüsünde yaşamın merkezini oluşturmaktaydı. Okul içi ve okullar arası yarışmalarla futbol, basketbol, voleybol ve beyzbol gibi temel takım sporları yapmalarının yanı sıra öğrenciler badminton, masa tenisi hatta Osmanlı döneminden kalma geleneksel bir çocuk oyunu olan *uzun eşek* bile oynuyorlardı. Okul dağlık bir bölgede kurulmuş olduğundan kış sporları da revaçtaydı. Kayseri’nin çevresine ilk karın düşmesiyle birlikte öğrenciler kayak yapmak ve kızak kaymak için yamaçlara çıkarlardı.

1950'lerde Talas'ta bir futbol maçı.

Kayseri ve çevresine karın yağmasıyla kayak kaymak okulda en popüler spor olurdu.

Talas Amerikan'ın programını tamamlayan bir dizi zengin ders dışı etkinlik de bulunmaktaydı. Bu etkinlikler öğrencilerin merak duygusunu arttırmak, pratik bilgiyi desteklemek ve kişilik gelişimini sağlamak üzere tasarlanmıştı. Öğrenciler müzik, dans, fotoğrafçılık, el sanatları ve pul biriktirme kulüplerine katılabiliyorlardı. İzcilik de bu etkinlikler arasında bulunuyordu. Ayrıca öğrenciler kütüphanecilere yardım etmek için gönüllü olarak okulun kütüphanesinde çalışabiliyor, mekanın bakımını yapabiliyorlardı. Bütün bunlardan başka bir de kooperatif işletiyorlar, elde ettikleri geliri ilgi alanlarının masrafını desteklemekte kullanıyorlar, 1947 yılında ilk kez hazırlanmaya başlayan yıllıkları *Banner*'ı ve ayrıca bir de gazete çıkarıyorlardı. Bu faaliyetler okul duvarlarının ötesine de uzanmaktaydı. 1950 yılı civarında öğrenciler Ali Dağ'ın çıplak yamaçlarına, dağı erozyondan korumak amacıyla ağaç dikimine başladılar; kendilerinden sonra geleneler de bu çabayı sürdürdü. Yine aynı dönemde bir gelenek daha başlatıldı. Cumhuriyet Bayramı arifesinde öğrenciler Ali Dağ'a çıkarak kireçle boyanmış kaya parçalarını büyük Roma rakamları şeklinde dağın yamacına diziyo, böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin yaşı kilometrelerce uzaktan bile herkes tarafından görülebiliyordu. 1960'ların başında öğrenciler hafta sonlarında çevredeki köylere giderek duvar inşa etme, çatı aktarma gibi topluma katkı sağlayacak işler yapmaya başladılar.

1950 okul yıllığının kapağı, ve *Banner*'ı hazırlayan ekip sayfaların teksir makinasından peşpeşe çıkışını seyrediyor.

Tenkrit Saati, 1950'ler.

1950'lerde Talas Amerikan Okulu'nda bir ders.

Hiç kuşkusuz, Talas Amerikan'daki en belirgin etkinliklerden biri *tenkrit saati* olarak adlandırılan ve tüm öğrencilerin katıldığı bir medisti. Bu, sıkıntıların dile getirildiği, proje ve organizasyonların yapıldığı bir çeşit "belediye meclisi" toplantısıydı. Bir başkan ve çoğunluk kararlarını kayda geçiren iki üyeden oluşan üç kişilik bir komitenin yönettiği, belirli aralıklarla yapılan bu toplantılarda her öğrencinin katılıp fikrini söyleme hakkı vardı. Düşünme ve ifade berraklığını teşvik etmenin yanı sıra *tenkrit saati* özdenetimi de öğretmekteydi. Kendi kendini yönetme ve uygulamalı demokrasi ortamının yarattığı eşsiz fırsat öğrencilere düzenli bir sosyal ve politik yaşamın temel prensiplerini yavaş yavaş öğretmekteydi.

Bu dönemde Türkiye'de faaliyet gösteren diğer Amerikan Bord okulları (Tarsus Amerikan Koleji, TAC; Üsküdar Amerikan Lisesi, UAA; ve İzmir'deki American Collegiate Institute, ACI) gibi Talas Amerikan Okulu'nun da hedefi öğrencilerinin, ülkelerinin ve daha geniş çapta da dünyanın ilerlemesine katkıda bulunacak bilgili, yetenekli, üretken bireyler olacak şekilde kafa, beden ve ruh gelişimini sağlamaktı. O döneme ait resmi bir raporda bu hedefin ana hatları belirtilmekte, okulun temel değerleri yansıtılmaktadır.

Talas Erkek Okulu günümüz dünyasına uygun bir okulun, birinci sınıf eğitim vermek kaydıyla da olsa, İngilizce ve diğer konuları öğrenme imkanını sunmanın ötesinde birşeyler yapması gereğini kabul ve tasdik eder. Böyle bir okulun bireysel ve ortak esenlik için gerekli temellere oturmuş bir öğrenme ve birlikte yaşama camiası olması şarttır. Okul şu temel şartları sağlamalıdır: bilimsel yönden sağlam bir sağlık programı, eğitimde elde edilen başarının takdiri, emeğin onuru, kendi toplumunda ve dünya vatandaşı olarak demokratik bir biçimde katılımcılık ve . . . tüm insanların hizmetine sunulan yapıcı yaşam tarzı.

Bu sonuca giden yol sadece sınıftan değil, okulun sunduğu yolların her birinden geçiyordu. En hayati biçimde de bu, öğretmen ve idarecilere bağlıydı. Geçmişte de olduğu gibi Talas Amerikan Okulu, "yapılabilecek ne iyilik varsa yap" ilkesine kendini adanmış erkek ve kadınlar tarafından yönetilmekteydi. Bu insanlar okulun hedeflerinin tamamen bilincinde olup derste ve ders dışında her fırsatı kullanarak öğrencileri okulun ilkelerine bağlı kılmaya çaba sarfediyorlardı. Başarılarının kanıtı öğrencileriydi İşte bu öğrencilerden biri, kafasını, elini, kalbini ve vücudunu geliştirenlere aşağıdaki övgüyü kaleme almıştı.

Bu okula başladığımda küçük bir çocuktum . . . Yıllar birbirini kovaladı . . . Öğretmenlerimin bana ne öğretmek istediklerinin şimdi farkına varıyorum, sadece İngilizce değil, ülkeme nasıl iyi bir vatandaş olabileceğimi öğrettiler. Öğretmenlerin üstümüzdeki emeği çoktur. Onları mutlu edecek tek şey bize öğrettikleri düsturu gittiğimiz her yerde takip ediyor olmamızdır. . . Ama merak etmesinler. Çünkü onların başarılı olduklarını . . . hepimiz kanıtlayacağız. Sıkıntılarla karşılaşsak bile, bu okuldan aldığımız sağlam başlangıç ile kulaklarımızda yankılanan düsturumuz bize doğru yolu gösterecektir.

En solda Müdür John Scott, yanında Talas Amerikan Okulu'nun 1952-53 ders yılı öğretim kadrosu.

Erkekler ve Dağlar

Talas Amerikan'ın 1940 yılında ticaret mektebinden ortaokula dönüşümünü yöneten Paul Nilson takip eden on iki yıl süresince de müdürlük görevini sürdürdü. 1952 yılında, yirmi beş yıllık hizmet süresinin sonunda emekli oldu. Olağanüstü zor şartlar karşısında göstermiş olduğu güç ve adanmışlık sadece okulu ayakta tutmakla kalmadı, onu birinci derece bir eğitim kurumu düzeyine de getirdi. Nilson'ın ardından göreve, hem Tarsus hem de Talas'ta öğretmenlik yapmış olan John Whiting Scott (1915-75) geldi. Scott, yüksek akademik seviyeye sahip, mezunlarının pekçoğu Tarsus Amerikan Koleji, İstanbul'da Robert Kolej ve Ankara'da Fen Lisesi gibi Türkiye'nin en itibarlı liselerine girebilen bir akademik kurumu devraldı. 1952 yılında Talas Amerikan'a girmek için Türkiye'nin tümünden üç yüzün üzerinde başvuru yapıldı. Bunlar orta ve üst gelir düzeyindeki ailelerin çocuklarıydı ve sadece otuz beş öğrenci kabul edilecekti. Bu durum okula olan yaygın talebin bir kanıtıydı.

Scott sefelinin yolunu izleyen çalışmasını 1959 yılına kadar sürdürdü. Ardından 1967 yılına kadar okul bir dizi kısa dönem görev yapan müdürler tarafından yönetildi: William Edmonds (1926-2009), Robert Keller (d. 1930), Frederick Shepard (1922-98), Wallace Robeson (d. 1930), Richard Maynard (1912-78) ve Everett Blake (1901-90). Okulun kurucusu Henry Wingate ve yeniden kuran Nilson gibi, bu erkeklerin hepsi de kendilerini bütünüyle ve cansiperane bir biçimde Talas'ı ayakta tutmaya adanmışlardı. Israrla süren parasal sorunlara rağmen okulun akademik seviyesini yükseltirken binalarını da geliştirdiler.

Talas hep finansal açıklarla yönetilmişti ve yıllık yardımların desteğine bağımlıydı. Hiçbir zaman kendi kendini ayakta tutabilen bir duruma gelememişti; 1960'ların ortasında yıllık bütçe açığı 100,000.00 lirayı aşmıştı. Yükselen maliyetlerin, 1960 yılından sonra Türkiye'de ABCFM'in çalışmalarını devralan United Church Board for World Ministries (UCBWM) 'in kaynaklarda yaptığı kesintilerle birleşmesiyle yük daha da ağırlaştı.¹¹ Bunun da ötesinde, okulun ödediği düşük maaşlar ve ağır iş yükü, yurtdışından yeni öğretmen ve idareci bulmayı güçleştirmekteydi. Sonuçta 1966 yılının sonbaharında, özellikle finansal güçlükler ve çalışacak öğretmen bulma zorluğu nedeniyle, okulun kapatılmasına karar verildi.

¹¹ The American Board of Commissioners for Foreign Missions 1960 yılında lağvoldu; The United Church Board for World Ministries adlı yeni kuruluş ABCFM'in Türkiye'deki kurumlarının sorumluluğunu üstlendi. Bu kurumlar arasında Talas Amerikan Okulu da bulunmaktadır.

1966-67 ders yılında sadece ikinci ve üçüncü sınıflar bulunuyordu. Okulu Tarsus Amerikan Koleji ile birleştirme planları daha önceden yapılmış, ders yılının başında hazırlık sınıfı Tarsus'a aktarılmıştı. Talas Amerikan'da kalan öğrenciler dönem sonu sınavlarına girerken okulun binalarındaki malzeme ve kitaplar, Tarsus, İzmir ve İstanbul'daki Bord okullarına gönderilmek üzere boşaltılmaktaydı.

Talas Amerikan Okulu'nda, erkek çocuklara eğitim vermek üzere açılışından altmış dokuz yıl ve Birinci Dünya Savaşı sırasında kapanmasının ardından yeniden açılışından otuz dokuz yıl sonra, 26 Mayıs 1967 günü son mezuniyet töreni yapılmaktaydı. Mezunlara hitaben yaptığı konuşmada Müdür Everett Blake "tepedeki okul"u somut örnek haline getiren idealleri ve büyük amaçları özetledi.

Ve burada, sadece oğullarımızı uğurlamak için değil, dağın tepesindeki bu bilgi şatosuna, sadece insanları ve ülkeleri değil, idealistliği, gerçeği aramayı, beyefendice yaşam tarzını, gerçek

Talas Amerikan Okulu'nun son mezuniyet töreninin programı.

Okulda yapılan son törene aralarında eski öğretmenlerin, mezunların, Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye büyükelçisinin ve birçok mahalli erkanın bulunduğu iki yüz elli kişi katıldı.

Mezuniyet töreninin açılış konuşmasında Müdür Everett Blake mezunlara hitap ediyor.

Kapanış töreninde ödüllerin takdimi.

eğitimi almış bir erkeğin tarzını da koruyan bu kaleye de veda etmek için toplanmış bulunuyoruz. Çünkü sadece tarih, fen bilgisi, matematik ve edebiyat bilen erkek eğitim almış demek değildir. Eğer ruhu, alçakgönüllülüğün övünmekten daha iyi olduğunu, dürüstlüğün yalancılıktan üstün olduğunu, başıslayıcılığın başıslamamanın üstünde olduğunu, sevginin nefretten daha iyi olduğunu, kendini feda etmenin başkasını feda etmekten daha asil bir davranış olduğunu öğrenmemişse, insan ruhunun bu özelliklerini burada, bu kurumda farketmemişse . . . bu fedakarlık yılları boşa gitmiş demektir. İşte sizler, öğrencilerim ve mezunlar, hayata adım atıp kim olduğunuzu gösterecek sizler, bu okulun erkekler için bir nimet olup olmadığının kanıtısınız.

Bu okulu kaparken duamız, bu küçük Talas köyünde, bu tepenin üstündeki okul bir süre varolduğu için, insanlar ve milletler arasında burada desteklenen dostluk ve anlayışın, bütün dinlerin peşinde olduğu sevgi ve iyilik yapma arzusunun dünyada güçlenmesi, çok daha yaygın şekilde uygulanmasıdır.

Azametli zirvelerin eteğindeki okul, Talas Amerikan'ın öyküsü, onu hayal edip yönlendirenlerin mücadele ve başarılarını olduğu kadar, kendilerine rehberlik edip hayat görüşü sunduğu öğrencilerine de "erkekler ve dağlar biraraya gelince büyük işler ortaya çıkar" sözündeki gerçeği sonsuza dek hatırlatacaktır.¹²

Tepedeki okulun idealleri mezunlarında (1928 ile 1967 yılları arasında 827 mezun) ve bir zamanlar varoluşunun anılarında yaşamaya devam etmektedir.

¹² İngiliz şair William Blake'in kaleme aldığı bu sözün tam metni "Erkekler ve dağlar biraraya gelince büyük işler ortaya çıkar; Bu iş sokakta itişip kakışmayla olmaz." şeklindedir. Bu sözden çıkan anlam da kararlı ve gayretli çabalarla, altedilmesi imkansız gibi görünen güçlüklerin aşılabileceği, büyük hedeflere ulaşılabilirliği.

Sonsöz

Talas Amerikan Okulu'nun kapanması, UCBWM personeli ve Türkiye'deki Amerikan Bord okulları mezunlarının, Tarsus, İzmir ve İstanbul'daki liselerin geleceği konusunda büyük endişe duymalarına neden oldu. Sağlam finansal kaynaklar olmadıkça, güçlü bir yerel temele oturmadıkça TAC, ACI ve UAA'nın akıbetinin de aynı olabileceğinden korktular. 1968 yılında bir grup personel ve mezunun önderliğinde Sağlık ve Eğitim Vakfı (SEV) kuruldu. SEV kar amacı gütmeyen bir Türk vakfı olup diğer okulları korumak, bu okulların eğitim geleneklerini geleceğe aktarmak için kurulmuştur.

Kuruluşunu takip eden otuz yıl boyunca Amerikan Bord'a bağlı kurumlar yavaş yavaş SEV'in yönetimine ve mülkiyetine devredildi. Vakıf 1998 yılında liseleri işletme ve yönetme yükümlülüğünü tam olarak üstlendi; 2011 yılında kuruculuk sıfatını da elde etmesiyle kırk üç yıllık süreç tamamlanmış oldu. Bürokrasi nedeniyle uzamış olan bu süre içinde SEV başka yönlerde doğru da gelişti. 1997 yılında Tarsus, İzmir ve İstanbul'da mevcut Bord liselerini tamamlayıcı nitelikte üç ilkokul açtı. 2014'te de SEV, liselerin sayısını arttırmak amacıyla SEV Amerikan Koleji (SAC) adı altında kendi lisesini açmıştır. Bugün SEV eğitim merkezlerinde, anaokulu öncesi ile lise son sınıf arasındaki binlerce öğrenciye eğitim hizmeti verilmektedir. Yıllardır varolan ideallerle uyumlu olarak amacı, toplumlarının ihtiyaçlarına hassasiyet gösteren ve sosyal gelişimi ileriye götürmek için faal olarak sorumluluk yüklenen bilgili bireyler yetiştirmektir.

SEV'de görev almış ve çabalarını desteklemiş Bord okulu mezunları arasında Talas Amerikan Okulu mezunu birçok kişi bulunmaktadır. Bunların katkılarını onurlandırmak, SEV'in yaratılmasında eğitim aldıkları okulun etkisini takdir etmek ve kapanan okullarının birleştiği, çoğunun orada eğitimine devam ettiği Tarsus Amerikan Koleji ile sıkı bağlarını vurgulamak üzere SEV TAC'de yapımı yeni tamamlanan eski "Han"a "Talas Kampüsü" adını vermiş bulunmaktadır. Talas Amerikan Okulu'nun bu, gözle görülür şekilde tanınması, "tepedeki okul"un hatırasının ve geçmişte ve günümüzde pek çok yaşam üzerindeki etkisinin, daha sonraki nesillerin de aydınlanması ve yararlanması için gelecekte de yaşayacağının teminatıdır.

TAC'de, Talas mezunlarının da katılımıyla gerçekleşen Talas Kampüsü'nü isimlendirme töreni (2017).

Kaynaklar ve Görseller Hakkında Not

Bu kitapçığın hazırlanması için gereken bilgilerin büyük bölümü Amerikan Bord'un İstanbul'daki eski ofisinin kütüphane ve arşivlerinden sağlanmıştır. Kütüphane halen, koleksiyonun şu andaki sahibi olan American Research Institute in Turkey'nin İstanbul şubesinde bulunmaktadır. Yine ARIT'e teslim edilmiş olan arşivler de Karaköy'deki SALT araştırma merkezinde korunmaktadır. Yıllıklar, broşürler ve Amerikan Bord okullarının Türkiye'deki mezunları için çıkarılmış olan *Alma Mater* dergisi gibi kütüphaneye ait pekçok belge taranarak İnternet üzerinden ARIT'in dijital kütüphanesinde ulaşılabilir duruma getirilmiştir: <http://www.dliir.org/arit-istanbul.html>. Amerikan Bord'un Cesarea (Kayseri) ve Talas kurumlarından raporlar, yazışmalar ve fotoğraflara SALT'ın sitesinde verilen bağlantılardan çevrimiçi olarak ulaşılabilir: <http://www.dliir.org/arit-american-board-archives.html> ve <http://www.dliir.org/arit-american-board-archives-guide.html>.

Talas Amerikan Okulu'nun özellikle on dokuzuncu yüzyılın sonu ve yirminci yüzyılın başındaki geçmişi hakkında temel ayrıntılar, Amerikan Bord'un aylık bülteni *The Missionary Herald*'dan sağlanmıştır. Wilson Farnsworth tarafından yazılan *Sketch of the Work of the American Board in Cappadocia, 1852-1904*, adlı el yazması kitap ve bu kitabın eki olarak Adelaide Dwight tarafından yazılan *Cesarea Station after 1904* de aynı dönem hakkında bilgi içermektedir.

Okulun tarihi hakkında yayımlanmış olan en önemli iki kitaptan biri Frank Stone'un Amerikan Bord'un Türkiye'deki cesareti girişimlerini konu alan kapsamlı çalışması *Academies for Anatolia* (San Francisco 2006), diğeri de Metin Atamer'in editörlüğünü yaptığı, eski öğrencilerin ve öğretmenlerin anılarının ve anekdotların toplandığı *146 Basamaklı Serüven*'dir (Ankara 2017). Ayrıca yirminci yüzyıl başlarında özellikle Talas kız okulu ve Near East Relief'in savaş sonrası çalışmaları hakkında bilgi içeren Wendy Elliott'ın yazdığı *Grit and Grace in a World Gone Mad. Humanitarianism in Talas, Turkey 1908-1923* adıyla çıkacak kitap da ilgi çekecektir.

Bu kitaptaki tüm görseller American Research Institute in Turkey'nin izni ile ARIT'in Amerikan Bord kütüphanesi ve arşivlerinden sağlanmıştır. Ancak 29. sayfadan 31. sayfaya kadar olanlar ile 34. sayfadaki görsel bu kitapçığın yayımcısı Sağlık ve Eğitim Vakfı (SEV) tarafından sağlanmıştır. 14. sayfadaki beden eğitimi dersindeki kız öğrencilerin fotoğrafı özel bir koleksiyondan izin

Tarsus Amerikan Koleji'nin yeni "Talas Kampüsü"nden TAC'nin Stickler Binası'nın görünümü.

alınarak (fotoğraf: Susan Wealthy Orvis), 15. sayfadaki Henry Wintage'in fotoğrafı da Carlton College Arşivleri'nin izniyle yayımlanmıştır. 18. sayfada altta bulunan görsel de "Trip to Cappadocia, 1935", albümünün 1. cildindeki 42. görseldir (fotoğraflar: John D. Whiting ve G. Eric Matson) ve Library of Congress Prints and Photographs Division'ın izniyle yayımlanmıştır.

Teşekkür

Türkiye'deki Amerikan Bord okullarında öğretmenlik yapmış olan Donald Barry'ye, kaynaklar konusundaki önerileri ve Farnsworth ve Dwight elyazması nüshaların bir kopyasını bana vermek nezaketinde bulunduğu için teşekkür etmek isterim. Ertan Söylemez'e de (TA0 '55, TAC '58) düşüncelerini ve anılarını bizzat paylaştığı ve *146 Basamaklı Serüven*'i bana armağan ettiği için müteşekkirim.

Bu kitapçığın yazarı Brian Johnson San Francisco’da doğup büyümüştür; 1993 yılından beri de Türkiye’de yaşamakta, yayıncılık sektöründe çalışmaktadır. 1999 yılında Ortadoğu tarihi üstüne yaptığı doktora çalışması ve Osmanlı paraları uzmanlığı ile Washington Üniversitesi’nden doktora derecesi almıştır. 2011 yılından beri American Research Institute’un İstanbul şubesinin kütüphanecisi olarak çalışmakta, ARIT’in Amerikan Bord arşivlerinin kataloglanması işini, SALT araştırma merkezi ile işbirliği yaparak yönetmektedir.

Bu dizideki diğer başlıklar: *Değişen Fontlar: Bir Yayınevinin Evrimi*, 2002; *Bilgiye Uzanan Patikalar: American Collegiate Institute (ACI) ve İzmir’deki Bağlı Okulların Tarihçesi*, 2004; *Tarsus Amerikan Koleji: Bir İlim ve Liderlik Mirası*, 2004; *Eğitim Alanında Günümüze Aktarılan Bir Miras: Tarsus Amerikan Koleji’nin Gelişim ve Dönüşüm Evreleri, 1888-1988*, 2006; *Şifahane, Gaziantep’in Amerikan Hastanesi ve Bağlı Tarihi Kurumların Kısa Tarihçesi*, 2008; *Yıllardır Süregelen Değişim. Üsküdar Amerikan Lisesi’nin Kısa Bir Tarihi, Kuruluşu 1873*, 2010.

Metin: © 2018 Brian Johnson

Çeviri: Handan Akbulut Cingi AKL'63

Sağlık ve Eğitim Vakfı tarafından basılmıştır, 2018

